

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap
Socialt arbete/Institutionen för sociala och psykologiska studier

Alexandra Lindström & Emelie Larsson

“Det gäller att ha tur”: tidsbrist och bristande matchning som orsak till sammanbrott inom svenska familjehem.

En kvalitativ studie ur familjehemssekreterares perspektiv

“It comes down to luck”: Lack of time and mismatch as the cause of breakdown in Swedish family home.

A qualitative study from the perspective of the social workers

Examensarbete 15 hp
Socionomprogrammet

Termin: HT 2022
Handledare: Marie Nordfeldt & Therese Karlsson
Examinerande lärare: Caroline Östman

Sammanfattning

Syftet med studien var att undersöka vilka orsaker till sammanbrott i familjehem som familjehemssekreterare ser, vilka former av stöd som minskar risken för detta samt hur familjehemssekreterare ser på sitt handlingsutrymme när det kommer till att förebygga sammanbrott. Studien var kvalitativ och sex stycken familjehemssekreterare intervjuades. Data samlades in med hjälp av semistrukturerade intervjuer och analyserades genom kvalitativ innehållsanalys. Empirin som samlades in analyserades med hjälp av två teoretiska utgångspunkter; systemteori och handlingsutrymme. Den kvalitativa innehållsanalysen resulterade i fyra teman: Sammanbrott, placeringsprocess, stöd samt handlingsutrymme. Resultatet visade att de främsta orsakerna till att ett sammanbrott sker är bristande matchning mellan barn och familjehem samt att placera ett barn i ett hem med redan bosatta jämnåriga barn. Vidare visade resultatet att stödet till familjehem var otillräckligt på grund av tidsbrist. Det framkom att familjehem får gott stöd i början men sedan trappas det ner, även om familjehemssekreterare upplever att familjehem är i behov av stöd för att minska risken för sammanbrott. Familjehemssekreterarna upplevde att de hade ett medelhögt handlingsutrymme i sitt arbete, såväl vad gäller att hitta familjehem som att ge familjehem det stödet som de är i behov av. Respondenterna upplevde att tidsbrist och brist på tillit ofta ledde till dålig matchning mellan familjehem och barn. Detta samt liknande ålder hos biologiska och placerade barn pekades ut som orsaker till sammanbrott.

Nyckelord: Familjehemssekreterare, familjehem, handlingsutrymme, stöd, sammanbrott.

Abstract

The purpose of the study was to investigate what may facilitate a placement breakdown in fosterhomes and in turn what kind of support is available to fosterhomes via their social worker that can help mitigate these breakdowns. We researched if social workers are confident that they have enough space for maneuvering around and preventing these issues as they appear, in order to prevent these aforementioned breakdowns. The study was based on a qualitative method. Data was collected through semi-structured interviews with six social workers. Qualitative content analysis was used in order to analyze the data. The empirical information was analyzed with two different theoretical frames; general systems theory and street-level bureaucrats based on Michael Lipsky's theory. The analysis resulted in four distinct categories: breakdown, planning process, support and finally of discretion. The results showed that preparation before child placement were essential to prevent breakdowns, another very important aspect for prevention was active and careful matching of fosterhome and child. All the different agencies were working with their own preferred methods and guidelines through the placement process, some stated that they used placement maps. The social workers felt that they had an average amount of scope of action in their professional sphere of influence, both in finding and later supporting the fosterhome to the best of their abilities. The interviewed participants often felt that time constraints and lack of trust led to mismatching of fosterhomes and children, this along with matching foster care children and biological children of the same age were the root causes of the breakdowns.

Keywords: Social worker, fosterhome, discretion, support, breakdown.

Förord

För att redogöra för vår arbets- och ansvarsfördelning i uppsatsskrivandet har vi haft ett gemensamt ansvar för uppsatsens alla delar. Tack till våra handledare, Marie Nordfeldt och Therese Karlsson som gett oss stöttning och vägledning under processen och ett stort tack till alla respondenter som kunde tänka sig att medverka i vår studie.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och forskningsfrågor	3
1.2 Centrala begrepp	3
1.3 Studiens avgränsningar	4
1.4 Disposition	4
2. Kunskapsöversikt	5
2.1. Att placera barn i familjehem	5
2.2. Handlingsutrymmet påverkas av tidigare arbetslivserfarenheter	6
2.3. Behov av stöd	7
2.4. Sammanbrott	8
3. Teoretisk referensram	10
3.1. Systemteori	10
3.2. Handlingsutrymme	12
4. Metod och material	14
4.1. Kvalitativ metod	14
4.2. Urval	14
4.3. Utformandet av intervjuguide	15
4.4. Insamling av data	15
4.5. Dataanalys av empirin	16
4.6. Studiens tillförlitlighet, trovärdighet samt generaliserbarhet	17
4.7. Etiska överväganden	18
5. Resultat	20
5.1. Sammanbrott	20
5.1.1. Placeringsprocess	21
5.2. Stöd	24
5.3. Tid och resurser påverkar handlingsutrymmet	27
6. Analys	29
6.1. Handlingsutrymme, sammanbrott samt stöd till familjehem	29
6.2. Tolka sitt handlingsutrymme	31
7. Diskussion	34
7.1. Sammanfattning	34
7.2. Resultatdiskussion	34
7.3. Metoddiskussion	39
7.4. Slutsats och förslag till fortsatt forskning	41
Referenser	42

1. Inledning

Barn och unga kan ibland inte bo kvar hos sina biologiska föräldrar. Detta kan bero på många olika orsaker, exempelvis missförhållanden som missbruk eller våld i hemmet eller att barnets föräldrar brister i sin omsorg. I vissa fall kan barn och unga behöva flytta ifrån sina biologiska föräldrar på grund av barnets egna beteende, om barnet till exempel är utåtagerande eller ingår i kriminella kretsar (Socialstyrelsen, 2021a). Ovanstående skäl kan leda till att barn och unga ibland behöver placeras utanför hemmet av socialtjänsten. Det finns tre placeringsformer för barn och unga som av olika anledningar behöver placeras: familjehemsvård, stödboende eller hem för vård och boende vilket förkortas HVB (Socialstyrelsen, 2016). Det förekommer även att kommunerna anlitar privata företag, så kallade konsulentverksamheter, för att hitta ett passande familjehem för barn och unga som behöver placeras. Deras funktion är att erbjuda ett hem med handledning samt ett förstärkt stöd som kan ta emot både barn, unga samt vuxna individer som har behov av särskilt stöd (Socialstyrelsen, 2021b).

Ett familjehem kan både vara ett hem som är helt nytt för barnet, men även ett hem som barnet känner till sedan innan vilket kallas för nätverkshem. Ett nätverkshem kan exempelvis vara en släkting eller en vän till familjen (Socialstyrelsen, 2021b).

År 2020 var familjehem den vanligaste placeringsformen i Sverige, cirka 19 400 barn och unga var detta år placerade i familjehem (Socialstyrelsen, 2021b). En placering kan både vara frivillig eller ske med tvång, däremot är socialtjänstens mål att så långt det är möjligt placera barn på frivilliga grunder vilka sker i enlighet med Socialtjänstlagen (SoL). När ett barn behöver placeras mot föräldrarnas vilja sker det i enlighet med LVU - lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (Socialstyrelsen, 2021).

Enligt Socialstyrelsen (2021b) har barn rätt att växa upp under trygga levnadsvillkor och vid placering är det socialtjänstens skyldighet att ha det främsta ansvaret för att se till så att ett placerat barn har det bra, och får den stöttning som det behöver (Socialstyrelsen, 2021b). Ett barn som placeras lider med högsta sannolikhet av någon form av trauma, och för ett barn där placeringar avbryts hastigt fortsätter den otrygghet som barnet tidigare bevitnat. Det är dessa sårbara barn som i högre utsträckning riskerar att drabbas av exempelvis psykisk ohälsa av något slag och är i behov av trygghet (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU, 2016).

Enligt en rapport från IVO, inspektionen för vård och omsorg (2017) är det viktigt att socialtjänstens myndighetsutövning samt utredningar av familjehem och barn fungerar väl då det annars kan få negativa konsekvenser. Under 2016 granskade IVO socialtjänstens myndighetsutövning angående familjehemsvårdade barn i 22 kommuner. Resultatet av denna granskning visade att endast en kommun inte ansågs ha några brister i arbetet med barn

och unga som behöver placeras. I de resterande kommunerna såg IVO brister i socialtjänstens myndighetsutövning vilka främst handlade om långa utredningstider samt ibland helt obefintliga eller otillräckliga familjehemsutredningar (IVO, 2017).

I en tillsynsrapport från IVO (2016) har fyra kommuners handläggning i ärenden som avser familjehemsplacerade barn granskats. Granskningen genomfördes i två större respektive två mindre kommuner och visade att det fanns stora skillnader i rättssäkerhet och kvalitet i handläggningen mellan dessa. Bristerna framkom framförallt i de mindre kommunerna och handlade om bristande dokumentation, bristande utredningar av familjehem samt bristande uppföljningar av placeringar. Det framkom även att tid inte fanns avsatt för rekrytering av familjehem och i två kommuner saknades det helt en plan för hur familjehem skulle rekryteras. En konsekvens av tidsbrist och att barnet blir placerat i ett outrett familjehem kan vara sammanbrott (IVO, 2016). Familjehemsplaceringar som avslutas abrupt eller oplanerat kallas för sammanbrott i familjehem (Kunskapsguiden, 2022).

Enligt Socialstyrelsen (2021) är det av yttersta vikt att familjehemsföräldrar får mycket information om barnet som ska placeras, om dennes bakgrund och behov. Om informationen brister kan detta i många fall leda till sammanbrott (Socialstyrelsen, 2021a).

I en rapport från Socialstyrelsen (2021) redovisas en studie om förekomsten av sammanbrott i familjehemsplaceringar bland yngre barn samt långvarigt placerade barn. I rapporten framgår det att när ett barn placeras i samhällets vård så ska kommunen enligt 6 kap. 1§ 2 stycket socialtjänstlagen (2001:453) ansvara för att barnet får en god vård. Socialnämnden ska exempelvis inför varje placering medverka till att barnet får god fostran och vård samt ge lämplig utbildning till blivande familjehemsföräldrar. De ska även ge stöd till både familjehemmen och till barnets vårdnadshavare. Minst en gång var sjätte månad ska det övervägas och omprövas om det fortfarande finns ett behov av vård i familjehem för det placerade barnet. Vid dessa tillfällen ska barnet alltid ha rätt att komma till tals. Familjehemsföräldrar har som tidigare nämnt rätt till stöd. Det framkommer att socialtjänsten skall lämna familjehemsföräldrar det stöd, råd och annan hjälp som de är i behov av (SFS 2001:453, 6 kap. 7§). Socialtjänsten ska ge handledning och stöd till familjehemsföräldrar för att de ska kunna ge trygghet och stabilitet till de placerade barnen.

Att arbeta i den här yrkeskategorin med barn och unga som befinner sig i en utsatt situation kan vara komplext, och väcker troligen starka känslor hos familjehemssekreteraren. I dessa fall kan det vara svårt att arbeta efter vissa metoder utan att egna tankar och känslor blandas in. Svensson m.fl (2021) förklarar att familjehemssekreterare kan ha ett stort handlingsutrymme beroende på vilken verksamhet personen är aktiv inom. Ansvaret och friheten som familjehemssekreteraren innehar beror på hur denne hanterar det handlingsutrymme som finns, det är däremot av stor vikt att behålla rättssäkerhet och kvalitet för att minska negativa konsekvenser för barnet och den unge.

Det har även visat sig vara gynnsamt för barnens utveckling om en placering sker i ett hem utan stress och konfliktfyllda situationer (Broberg et al, 2015). Tidigare forskning visar att

sammanbrott i familjehem sker främst av att familjehem säger upp sina uppdrag, därför är det viktigt att undersöka orsakerna bakom sammanbrott och hur socialtjänsten arbetar förebyggande för att förhindra att sammanbrott sker. Vidare är det centralt att studera familjehemssekreterares erfarenheter kring handlingsutrymme vad gäller stöd till familjehemsföräldrar eftersom att det är lagstadgat och något som familjehem har rätt till. Med anledning av detta blir det betydelsefullt att studera området utifrån familjehemssekreterares perspektiv.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att undersöka orsaker till att sammanbrott i familjehem sker samt vilka former av stöd som familjehemssekreterare upplever minskar risken för detta. Vidare syftar studien till att undersöka hur familjehemssekreterare betraktar och förhåller sig till sitt handlingsutrymme för att förebygga sammanbrott. Syftet utmynnade i följande tre frågeställningar:

1. Vilka orsaker till sammanbrott i familjehem ser familjehemssekreterare?
2. Vilka former av stöd minskar risken för sammanbrott?
3. Hur ser familjehemssekreterare på sitt handlingsutrymme när det kommer till att förebygga sammanbrott?

1.2 Centrala begrepp

Nedan förklaras centrala begrepp som vi använder frekvent i vår uppsats. Begreppen förklaras nedan för att läsaren ska förstå studien i sin helhet.

Barnhandläggare är den som anställts hos socialtjänsten för att ta hand om och följa upp vården kring den unge.

Barn och unga syftar i vår studie till barn och unga i åldern 0-18 år.

Familjehem är det hem som ett barn placerats hos på uppdrag av socialtjänsten/socialnämnden. Även vuxna kan placeras i familjehem men denna studie inriktar sig på familjehem som barn och unga, 0-18 år, placeras i.

Familjehemssekreterare är den som anställts hos socialtjänsten för att rekrytera, utreda, handleda samt utbilda blivande familjehem, men som också ger relevant stöd till familjehemsföräldrar.

Handlingsutrymme inbegriper hur mycket en tjänsteman (familjehemssekreterare i vår studie) styrs i sin yrkesroll av aktuell lagstiftning, traditioner och regler som bestäms av verksamheten familjehemssekreteraren är yrkesverksam inom. Handlingsutrymmet inbegriper även individuella faktorer som att fatta beslut som denne tycker är det bästa i det enskilda fallet (Svensson m.fl. 2021).

Sammanbrott kallas det när en placering avbryts oplanerat eller oväntat i familjehemmet. Ett sammanbrott kan ske av familjehemsföräldrarna, av socialtjänsten som placerat barnet hos familjehemmet eller av det placerade barnet (Socialstyrelsen, 2012).

1.3 Studiens avgränsningar

Vi har valt att avgränsa studien till familjehemssekreterare som arbetar inom socialtjänsten i fem olika kommuner, både större och mindre.

1.4 Disposition

Studien är uppdelad i sju kapitel. Kapitel ett består av inledning, bakgrund, problemformulering samt syfte och frågeställningar, följt av centrala begrepp och avgränsningar tillhörande studien. Kapitel två är en kunskapsöversikt som består av tidigare forskning relevant för studien. Kapitel tre innehåller den teoretiska referensramen vilken innefattar: Systemteori och handlingsutrymme. Studiens fjärde kapitel innehåller metod. Där presenteras val av metod, studiens urval, utformandet av intervjuguide, hur insamling av data skett, analys av empirin, studiens trovärdighet samt etiska överväganden. Kapitel fem innehåller presentation av resultatet, därefter kommer kapitel 6 vilket är uppsatsens analyskapitel. Därefter introduceras kapitel 7 vilket är ett diskussionskapitel innehållande resultatdiskussion, metoddiskussion samt avslutande tankar med förslag till vidare forskning. Efter detta redovisas referenslista samt bilagor. Bland bilagorna finns bland annat intervjuguide, informationsbrev och exempel på innehållsanalys.

2. Kunskapsöversikt

Följande kapitel inleds med en aktuell kunskapsöversikt angående placeringar av barn i familjehem. Därefter beskrivs studier om socialsekreterares handlingsutrymme som sedan följs av tidigare forskning om socialtjänstens stöd till familjehem. Kapitlet avslutas med en redovisning som rör sammanbrott i familjehem. Kunskapsöversikten presenteras utifrån vetenskapliga artiklar, rapporter, doktorsavhandling samt en bok.

2.1. Att placera barn i familjehem

Tidigare forskning angående familjehemsplaceringar visar att barn som varit utsatta för exempelvis våld i hemmet, föräldrar med missbruk eller utsatta för sexuellt våld har med sig många riskfaktorer och löper på grund av det större risk för utvecklingsförseningar eller psykisk ohälsa (Caron m.fl, 2022; Skoog, 2013). Vidare beskriver forskare att själva flytten från de biologiska föräldrarna ofta upplevs som traumatiska för barnet, och barnets problem hängde kvar in i placeringen. Barnens svåra upplevelser av flytten blir påtagliga i familjehemmet. Att problemen följer med till placeringen har delvis handlat om att barnet placerats hastigt, det vill säga utan planering eller information från socialsekreterarna. På det sättet upplevde barnen att de inte hade något att säga till om, vilket ledde till att barnen kände sig maktlösa. I vissa fall fick inte heller barnen information om varför de skulle placeras (Caron m.fl, 2022; Skoog, 2013). Ett sådant förfarande är problematiskt i enlighet med 11 kap. 10§ SoL som innebär att barnet skall få relevant information som rör insatser kring individen. Det framkommer i studiernas resultat att detta är ett vanligt förekommande problem och forskarna anser att det är av vikt att socialtjänsten förhindrar snabba placeringar, och att barnen får information kontinuerligt (Caron m.fl, 2022; Skoog, 2013).

Forskning betonar också vikten av att en familjehemsplacering blir stabil för barnet, och att barnet placeras i en lugn miljö. För att säkerställa att familjehemsföräldrar kan tillgodose de placerade barnens behov är det avgörande att socialtjänsten gör en korrekt och adekvat bedömning av blivande familjehemsföräldrar. Det framkommer även att det är utöver detta många delar som ska matchas ihop, det kan bland annat handla om personkemi och lämpligheten mellan barnet samt familjehemmet. Det är exempelvis inte lämpligt att placera ett barn med specialkost hos ett familjehem som inte har möjlighet eller viljan att införskaffa detta till det placerade barnet (Caron m.fl, 2022; Rasmusson och Regnér, 2013; Skoog, 2013). Forskning betonar också att det är viktigt att barnet får komma till tals (om möjligt), och att så långt det går ta hänsyn till detta (Rasmusson och Regnér, 2013)

Socialstyrelsen (2019) menar att socialtjänsten ska utreda olika familjehem på ett så korrekt sätt som möjligt. Sverige har i dagsläget främst två olika bedömningsmaterial vad gäller att utreda ett familjehem: BRA-fam samt familjehemsvinjetter (Socialstyrelsen, 2021). BRA-fam används inledningsvis under rekryteringsprocessen av ett familjehem, här inhämtas information om familjen som anmält sitt intresse till att bli familjehem. Den information som framkommer genom BRA-fam utgör sedan ett underlag för huruvida en familj ska utredas vidare eller inte. Instrumentet består av 59 frågor som ska besvaras av familjen som utreds,

vilka kan handla om individernas skäl till att bli familjehem och uppfattning om uppfostringsstrategier. Familjehemsvinjetter används i ett senare skede, genom dessa vinjetter får familjehemssekreteraren en god överblick över familjehemmets resurser inför en eventuell placering men även vilken form av stöd som familjehemmet kan komma att vara i behov av. Huvuddelen i dessa vinjetter är korta beskrivningar av realistiska situationer som skulle kunna hända under tiden som de verkar som familjehem. Familjen svarar på dessa frågor och olika scenarion, dessa svar blir sedan till underlag för familjehemssekreterarnas bedömning om de är lämpliga som familjehem eller inte (Socialstyrelsen, 2021).

När ett familjehem är godkänt ska de gå en grundutbildning, något som kallas för "Ett hem att växa i". År 2013 tog Socialstyrelsen (2021) fram denna utbildning till familjehemsföräldrar som baseras på barnkonventionen, annan lagstiftning och forskning.

Rasmusson och Regnér (2013) beskriver att även om Socialstyrelsen har metoder som ovan så är inte familjehemsutredningar ett tillräckligt undersökt område i Sverige. Det bristande kunskapsläget gjorde att Rasmusson och Regnér (2013) studerade hur familjehemsutredningar genomförs i verkligheten genom att genomföra gruppintervjuer med familjehemssekreterare i fyra utav Sveriges kommuner. Författarna valde ut tre områden som skulle undersökas: organisering hos verksamheten, familjehemssekreterares synsätt på utredningsarbete samt i vilken utsträckning utredningsmodeller används. Det framkommer att dessa kommuner arbetar på olika sätt, och att dessa olika arbetssätt hade både för- och nackdelar enligt Rasmusson och Regnér (2013).

Forskning visar också att det sedan lång tid tillbaka har använts familjehem (Rasmusson och Regnér). Enligt Rasmusson och Regnér (2013) samt Caron m.fl (2022) diskuteras det om att familjehem ska granskas och bedömas för att få bli familjehem, dock utan konkreta riktlinjer och lagar för vad detta innebär. Resultaten visar att de metoder som i dagsläget finns inom utredning av familjehem i Sverige är viktiga för arbetet, men inget av de som används är evidensbaserade. Evidensbaserade metoder innebär att bästa tillgängliga kunskap används inom området, samt att de vetenskapliga kraven på effekt är höga. När metoderna inte är evidensbaserade innebär detta en mindre rättssäkerhet i handläggningen, och tydliga beprövade metoder samt riktlinjer bör implementeras för att arbetet ska bli mer likvärdigt hos alla socialtjänster i Sverige, så att alla klienter får samma förutsättningar. Rasmusson och Regnér (2013) är således kritiska till användandet av Socialstyrelsens metoder med tanke på verksamheternas frihet till att använda dem. Internationella studier visar också på att det saknas tillräckligt med bedömningsmetoder för socialarbetare inom detta område, vilket gör att barnen blir lidande (Caron m.fl, 2022).

2.2. Handlingsutrymmet påverkas av tidigare arbetslivserfarenheter

Bedömningar av socialsekreterare i myndighetsutövningen styrs å ena sidan av lagstiftning och riktlinjer men det finns även ett handlingsutrymme för enskilda tjänstemän inom socialtjänsten. Tidigare forskning angående socialsekreterares handlingsutrymme visar på att

uppfattningen över vilket handlingsutrymme en socialsekreterare har inom socialtjänsten varierar beroende på personens arbetslivserfarenheter, och beroende på vilka krav som ställs på familjehemssekreterare. Forskning visar vidare att alla olika delar behöver passa ihop för att en lyckad placering ska kunna ske, så som exempelvis barnet med familjehemmet samt socialtjänstens samarbete med dem. På grund av att det inte finns strikta riktlinjer eller lagar att luta sig mot så leder detta till ett större tolknings- och handlingsutrymme (Ahrne och Svensson, 2015; Löfstrand, 2009; Ponnert, 2018; Rasmusson och Regnér, 2013).

Det framkommer också i studier att hur mycket handlingsutrymme familjehemssekreterare har är upp till varje enskild verksamhet. Löfstrand (2009), Ponnert (2018), Rasmusson och Regnér (2013) och Svensson m.fl (2021) nämner att traditioner och rutiner påverkar yrkesutövningen. Resultaten från dessa studier visar vidare att en person med lång erfarenhet alltmer tänjer på gränserna när det kommer till exempelvis regler, och socialsekreteraren trycker på att något särskilt behövs för den här individen eller familjen baserat på tidigare erfarenheter. För erfarna familjehemssekreterare blir det alltså enklare när bedömning sker utefter varje enskild individ. Resultaten visar att personer med kortare arbetslivserfarenheter har svårare att använda sig av sitt handlingsutrymme, och önskar tydligare riktlinjer inom arbetet (Löfstrand, 2009; Ponnert, 2018; Rasmusson och Regnér, 2013). Däremot betonar forskarna att stor vikt läggs på att familjehemssekreterare har ett professionellt agerande när det kommer till deras handlingsutrymme, det är på grund av det viktigt att arbeta med hjälp av tidigare eller ny forskning tillsammans med sina tidigare erfarenheter (Löfstrand, 2009; Ponnert, 2018; Svensson m.fl, 2021; Rasmusson och Regnér (2013).

2.3. Behov av stöd

Tidigare forskning angående stöd från familjehemssekreterare till familjehemsföräldrar visar att familjehemsföräldrar får bristfälligt stöd av socialtjänsten (Khoo och Skoog, 2014; Cooley m.fl, 2017).

Tidigare forskare inom området *Behov av stöd* har kommit fram till att familjehemsföräldrar inledningsvis saknar information om det placerade barnet, det kan bland annat handla om bristande stöd och information om barnets beteendeproblematik. Att familjehemsföräldrarna inte får tillräckligt med information angående detta gör att det inte går att förbereda sig eller att skaffa rätt verktyg inför placeringen. Vidare visar både nationella och internationella studier att familjehemsföräldrar önskar få vara mer delaktiga under processens gång när en placering ska ske (Khoo och Skoog, 2014; Cooley m.fl, 2017). Det framkommer exempelvis ur resultaten att familjehemsföräldrarna uttrycker en önskan om att socialtjänsten fullföljer planen som är uppgjort vad gäller avlastning och stöd, och att insatser inte avslutas utan förvarning. Forskarna beskriver att familjehemsföräldrarna uttrycker frustration över att det alltid är dem som behöver söka upp socialtjänsten för att få information på grund av familjehemssekreterarnas tidsbrist (Khoo och Skoog, 2014; Cooley m.fl, 2017). Resultaten visar att familjehemmen upplever information och stöd är bristfälligt och något som orsakar att placeringar inte är hållbara i längden, de vittnade även om att stödet var lika lågt oavsett

om en familj hade lugna respektive utåtagerande placeringar. Resultaten visar att det faktiska stödet inte möter de aktuella behoven (Khoo och Skoog, 2014; Cooley m.fl, 2017).

Khoo och Skoog (2014) och Cooley m.fl (2017) beskriver att en vanlig företeelse kan vara att många handläggare är inblandade i samma ärende, där information till familjehemmen kommer fram delvis eller i vissa fall inte alls. I vissa placeringar hade varken familjehemmen eller det placerade barnet någon information om vem som hade huvudansvaret, något som forskarna visar som problematiskt (Khoo och Skoog, 2014; Cooley m.fl, 2017).

Randle m.fl (2016) undersökte vilka områden som familjehem önskade mer stöd inom, några som nämndes var: att få mer stöd och utbildning kring att hantera det känslomässiga av att vara familjehem, exempelvis kan det handla om att hantera sina känslor kring vetskapen om att placeringen när som helst kan komma att avbrytas. Vidare framkommer det att familjehem önskade att familjehemssekreterarna hade en mer gedigen utbildning för att kunna ge relevant stöd till dem som familjehem. Avslutningsvis nämns ekonomiska bekymmer och att familjehem önskade högre ersättning, framförallt de som hade placerade barn med höga medicinska kostnader eller som hade placerade barn med större sociala behov (Randle m.fl, 2016).

2.4. Sammanbrott

Skoog (2013); Vinnerljung (2014); Randle m.fl (2016) och Socialstyrelsen (2021) beskriver i sina resultat att i hälften av fallen där vården i ett familjehem upphör beror på sammanbrott. Att ett sammanbrott sker är inte alltid detsamma som ett misslyckande. I vissa fall, där barnet exempelvis inte trivs, kan det vara positivt för barnet att omplaceras. Forskarna är eniga kring att om barnet eller familjehemsföräldrarna uttrycker en frustration med placeringen är det ett tydligt tecken på att ett sammanbrott är på väg att ske. Det är således viktigt att familjehemssekreterare tar missnöje och frustration på största allvar. Studierna visar även att det är viktigt att matcha ihop barnet med rätt familj, det vill säga familjehemsföräldrar som möter barnets behov. Om ett barn inte känner att den passar hos familjehemmet ökar risken för sammanbrott (Skoog, 2013; Vinnerljung, 2014; Randle m.fl, 2016; Socialstyrelsen, 2021). Det framkommer vidare att sammanbrott på familjehemsföräldrarnas begäran handlade om att det gavs bristfällig information kring barnet. De saknade även relevant utbildning för sitt uppdrag som familjehem inför eller i ett tidigt skede av placeringen för att mäta med sitt uppdrag (Skoog, 2013; Vinnerljung, 2014; Randle m.fl, 2016).

Att en placering sker under barnets första levnadsår beskrivs som viktiga faktorer som minskar risken för sammanbrott, resultaten visar även att färre sammanbrott sker i nätverkshem än okända familjehem (Skoog, 2013; Vinnerljung, 2014; Randle m.fl, 2016; Oosterman m.fl, 2017). Forskarna förklarar att barnet formas och utvecklas på ett annat sätt om placeringen sker i tidiga barndomsår än under tonårstiden, samtidigt beskriver dem att anledningen till att det sker färre sammanbrott i familjehem under småbarnsåren beror just på att barnet kan formas på ett annat sätt. Tidigare forskning visar att sammanbrott i okända hem som nätverkshem sker i ungefär samma utsträckning, däremot kan ett nätverkshem ha något

större överseende med exempelvis utåtagerande beteenden än vad ett okänt familjehem har. Däremot visar resultatet att ett nätverkshem inte är detsamma som en skyddsfaktor i alla situationer, bland annat beskrivs det att biologiska föräldrar kan ha ett negativt inflytande vid nätverkshemsplaceringar där familjen har svårare att dra gränser mellan sig och de biologiska föräldrarna på grund av ett eventuellt släktskap (Skoog, 2013; Vinnerljung, 2014; Randle m.fl, 2016; Socialstyrelsen, 2021).

Socialstyrelsen (2021) skriver om en samlad tillsyn som utfördes under åren 2006-2007 över den sociala dygnsvården, denna tillsyn genomfördes av länsstyrelserna och kom att kallas för "Barnuppsdraget". Tillsynen visade att brister finns i exempelvis uppföljning av familjehemsplaceringar. Socialstyrelsen visar därutöver att tonårsplaceringar ofta avbryts tvärt eller bryter samman (Socialstyrelsen, 2021).

Sammanfattningsvis visar den tidigare forskningen att det är viktigt för barn som behöver placeras av olika anledningar, att de har behov av att få en lugn och trygg placering. Det beskrivs dock att placeringar ofta sker hastigt och utan tillräckligt med information till varken barnen eller familjehemsföräldrarna från socialtjänstens sida. Tidigare forskning visar även att familjehemsföräldrar inte heller får tillräckligt med information om barnet som ska placeras vilket många gånger kan leda till sammanbrott när de inte var tillräckligt förberedda för placeringen. Forskningen visar vidare att det är mycket viktigt med en god matchning, barn och familjehem emellan. Det arbetas utefter vissa metoder inom familjehemsutredningar och rekrytering men tidigare studier visar att familjehemsutredningar är ett otillräckligt undersökt område i Sverige. En socialsekreterares handlingsutrymme skiljer sig åt beroende på tidigare arbetslivserfarenhet och verksamhetens styrning och organisering. Detta kan leda till att socialtjänsten arbetar på olika sätt inom området familjehemsutredning.

3. Teoretisk referensram

Nedan redogörs för valda teoretiska utgångspunkter som knyts an till studien: systemteori samt handlingsutrymme. Systemteori valdes till studien då familjehemssekreterare behöver se till helheten kring barn och unga som ska placeras. För att arbeta mot trygga och långvariga placeringar behöver deras arbete inkludera flera olika delar som exempelvis barnet självt, barnets förskola eller skola, barnets biologiska föräldrar samt barnets familjehemsföräldrar. Alla dessa olika delar kan analyseras med hjälp av systemteori då teorin fokuserar på vikten att se till helheten kring en individ och alla system som en människa verkar inom. Begreppet handlingsutrymme valdes som teoretiskt begrepp då familjehemssekreterare som är yrkesverksamma inom socialtjänsten har en stor frihet i sina arbeten men som även är begränsade av sitt handlingsutrymme som exempelvis inbegriper hur verksamheten är organiserad samt aktuell lagstiftning. Systemteori och begreppet handlingsutrymme användes således för att kunna analysera studiens empiri.

3.1. Systemteori

Payne (2015) menar att socialt arbete har stor användning av systemteori eftersom att ett vanligt förhållningssätt inom området som både handlar om psykologiska funktioner samt sociala omständigheter i individers liv. Systemteori menar således att se till en människas helhet och fokuserar inte enbart på olika detaljer i en individs liv. Vidare förklarar Payne (2015) att en individ påverkas och påverkar sin miljö, vilket betyder att om människan i sig ändras så förändras även miljön och vice versa. Broberg et al., (2015) beskriver att Bronfenbrenner tog fram en modell inom systemteori där det ingick: mikrosystemet, mesosystemet, exosystemet samt makrosystemet. Han beskriver att ett barn tillhör en rad olika mikrosystem, till exempel familjen, skola, förskola och vänner. Vidare påverkar dessa olika mikrosystem varandra något som kom att kallas för mesosystemet, exempelvis när föräldrar hämtar och lämnar barnet på förskola/skola eller hos kompisar. Hur ett barn fungerar i skolan eller förskolan kan påverkas av hur familjesituationen ser ut, och inte endast av hur barnet har det i skolan. Barnet påverkas alltså av faktorer såväl inom familjen som utanför sin familj och detta i sin tur har en direkt påverkan på barnets utveckling samt risken att utveckla psykisk ohälsa (Broberg et al, 2015).

Nästa steg inom modellen är exosystemet, det innebär vad barnet har för förutsättningar i exempelvis barnets hem, förskola eller skola. Det här systemet innefattar miljöer som barnet inte själv medverkar i men som ändå påverkar barnet, till exempel om barnets skola har brist på personal eller hur föräldrarnas arbetssituation ser ut. Till sist i Bronfenbrenners modell kommer makronivån, här finns till exempel lagstiftningar och andra riktlinjer som bestäms på högre nivåer. Makronivån är på det sättet inget som barnet kan styra över, men något som i allra högsta grad också påverkar och sätter ramarna för hur varje individ har det under sin barndom (Broberg et al, 2015).

Payne (2015) redogör för att systemteori fokuserar på sättet som sociala och personliga faktorer samverkar med varandra, med målsättningen att hjälpa individer utveckla sina

reaktioner såväl på sin omgivning som på den sociala omgivningen för att finna ett balanserat liv. En liknelse mellan ovan nämnda och verksamma personer inom exempelvis klinisk psykologi eller hälsovård där fokus framförallt ligger på en eller några delar så beaktar familjehemssekreterare individers liv i sin helhet (Payne, 2015). Även Michailakis och Schirmer (2017) skriver om vikten av att se en individ i sitt sammanhang, i sin kontext och inte som avskild från den då denne består av olika slags samspel med andra individer som exempelvis familjen, arbetet eller skolan. Detta gör att individen placeras i ett system där alla dessa olika delar är med och påverkar varandra.

Genom detta perspektiv är det möjligt att analysera resultatet från familjehemssekreterares berättelser. Det gör att det går att studera hur familjehemssekreterarna resonerar kring barnen som ska placeras samt deras omgivning.

Denna studie ska undersöka familjehemssekreterares utsagor inom arbetet med att placera barn, och vad de behöver beakta i dessa lägen vad gäller system runt barnet för långvariga och trygga placeringar. Michailakis och Schirmer (2017) samt Payne (2015) menar att olika slags teorier inom socialt arbete ofta följer den humanistiska traditionen som menar att människan ska sättas i centrum för sociala processer. Michailakis och Schirmer (2017) samt Payne (2015) beskriver att traditionen kan missa viktiga insikter om att människor formas efter sitt sociala system, det vill säga hur de formar sin sociala identitet efter sitt sociala system. Utifrån denna syn formas troligen ett barn som behöver placeras på olika sätt om den bor kvar hos sina biologiska föräldrar, eller om den får trygga förutsättningar i ett familjehem. Barnets sociala identitet kan även förändras beroende på flytt till olika familjehem. Andra system som påverkar barnet kan vara skola och socialtjänst (Michailakis och Schirmer, 2017., Payne, 2015).

System som rör barnet kan också vara kommunen eller regeringens riktlinjer kring placering av barn, dessa system påverkar och påverkas av varandra som i sin tur påverkar barnet. Genom att använda systemteori i studien kan vi se huruvida familjehemssekreterares arbetsprocess ser till barnens olika system för att arbeta för trygga och långvariga placeringar. Vidare är det av intresse att undersöka vad socialtjänsten ger för stöd till familjehemsföräldrar för att de i sin tur ska kunna ge stabila förutsättningar. Teorin kan, menar vi, användas för att skildra respondenternas utsagor om familjehemsplaceringar.

Systemteori kopplas till studien eftersom familjehemssekreterare som beslutar om insatsen familjehem till barn behöver se till barnets helhet och inte endast se till en eller några få utvalda delar i systemet. Michailakis och Schirmer (2017) menar att systemteori används för att möjliggöra att forskare får ett helhetsperspektiv. Systemet ger förklaringar till de olika delarna istället för att delarna ger förklaringar till systemet.

Familjehemsföräldrar behöver även de få stöd till helheten i stort kring det placerade barnet. Socialarbetare behöver således ta hänsyn till alla faktorer runtomkring som kan komma att påverka det placerade barnet. Michailakis och Schirmer (2017) menar att man som socialsekreterare kan, genom att arbeta utifrån ett systemteoretiskt perspektiv, observera

sammanhang och inte isolerade enheter. Inom socialt arbete behandlar man individer, grupper och familjer inom ett sammanhang, inte som avskilda från varandra.

3.2. Handlingsutrymme

Handlingsutrymme innebär hur stor frihet den yrkesverksamma har att fatta beslut baserat på individuella faktorer, utefter vad den enskilde tror är bäst för klienten samtidigt som denne ska ta hänsyn till exempelvis aktuell lagstiftning och metoder utifrån verksamheten som de arbetar inom (Svensson m.fl, 2021). Att arbeta med socialt arbete kan vara komplext, och familjehemssekreterare möter klienter med olika bakgrund och erfarenhet, något som gör det problematiskt att hitta en lösning som passar alla klienter. Med det sagt möjliggör handlingsutrymmet att familjehemssekreterare har möjlighet att med hjälp av sin kunskap och erfarenhet kunna använda det för att fatta beslut som passar den enskildes behov (Svensson m.fl, 2021).

Svensson m.fl (2021) beskriver att som socialarbetare arbetar man med att exempelvis göra bedömningar, kommunicera, hjälpa människor, ge service, leda förändringsprocesser samt samarbeta med människor. Socialarbetare lever och arbetar ofta under stress, de vill skapa förutsättningar för människor i samhället, de arbetar med administration och planering och deras arbete innebär även att utöva en slags kontroll över andra människor då de genom exempelvis myndighetsutövningen tar beslut som rör individer, vilka ibland kan upplevas som ogynnsamma. Socialarbetare möter dagligen människor i sitt arbete och har fått sin roll i möten med dem utifrån uppdrag som organisationen gett dem i det socialpolitiska sammanhang som socialarbetaren befinner sig inom. Det är socialarbetaren som formar sin roll utifrån mötet med individen och denna position kan innebära olika slags dilemman (Svensson m.fl, 2021).

Lipsky (2010) beskriver att en gräsrotsbyråkrat, i den här studiens fall familjehemssekreterare, har lagar och metoder såväl nationellt som lokalt som ska följas. Samtidigt har gräsrotsbyråkraten stor frihet vad gäller sitt handlingsutrymme inom arbetet. Med gräsrotsbyråkrat menar Lipsky är en individ som är anställd inom den offentliga sektorn. Gräsrotsbyråkraten är den tjänsteman som befinner sig närmast klienterna men som även arbetar under verksamhetens lagar, regler och traditioner. Handlingsutrymmet för en gräsrotsbyråkrat kan innebära en större frihet i deras arbete men det innebär även att tjänstemannen behöver förhålla sig till verksamhetens styrning samt även aktuell lagstiftning, regler och verksamhetens traditioner. Lipsky (2010) menar att verksamhetens styrning kan påverka gräsrotsbyråkraten på ett ogynnsamt sätt. Många beslut påverkas av den högre styrningen och gör därför att gräsrotsbyråkraternas handlingsutrymme blir begränsat. Lipsky (2010) förklarar däremot att gräsrotsbyråkraterna kan forma egna uppfattningar och tolkningar tillsammans med sina kollegor, av de riktlinjer och metoder som finns i dagsläget, för att skapa egna metoder inom organisationen. I stunder när gräsrotsbyråkraterna genomför egna bedömningar använder de sig av sin egna uppfattning för att avgöra vad klientens bästa är (Lipsky, 2010).

Socialarbetaren möter individen som människa till människa, samtidigt har socialarbetaren ett begränsat handlingsutrymme på grund av de ramar som organisationen ställt upp. Detta kan försvåra socialarbetarens arbete (Svensson m.fl, 2021). Detta uppdrag innebär även normativa samt moraliska aspekter. En normativ aspekt handlar om hur något borde vara eller se ut, enligt exempelvis normen i samhället. En moralisk aspekt kan handla om att en socialsekreterare inom socialtjänsten ska styras av sin moral i sitt arbete, att ta beslut som är etiskt godtagbart. Det är socialarbetaren som har till uppgift att väva samman individens behov med uppdraget som organisationen har och finna en balans i dessa så att båda sidor uppfattar det som riktigt och rätt. Således kan socialarbetare ha en stor frihet i sitt arbete samtidigt som de är styrda av traditioner, regler och lagar som kan begränsa deras handlingsutrymme (Svensson m.fl, 2021). Aronsson m.fl (2012) nämner att viktiga faktorer vad gäller kontroll i arbetet är att såväl kunna ta beslut men även att få användning för sina arbetslivserfarenheter i sitt arbete. Författarna beskriver att självständighet, inflytande och att få vara delaktig i beslut gör att medarbetare känner att arbetet upplevs som mer hanterbart.

Genom den teoretiska ansatsen hoppas vi få ökad kunskap för hur familjehemssekreterarna upplever att deras handlingsutrymme är inom ramen för arbetet med familjehemsplaceringar.

4. Metod och material

I detta kapitel presenteras val av metod, genomförandet av studien samt vilken metod som använts till analysmetod av den insamlade empirin. Kapitlet behandlar även hur urvalet till studien gick till, utformandet av intervjuguiden samt diskussion om studiens tillförlitlighet, trovärdighet samt generaliserbarhet. I slutet av kapitlet beskrivs de etiska överväganden som gjorts inför och under studien.

4.1. Kvalitativ metod

Ahrne och Svensson (2015) menar att empiriska data om samhällliga fenomen kan samlas in på olika sätt när en kvalitativ metod används och att den eller de som undersöker ett fenomen behöver vända sig till de individer som verkar inom de områden som forskaren vill undersöka. I huvudsak kan detta göras på tre olika sätt: genom att fråga människor vad de tänker och tycker och varför de gör saker på vissa sätt, vi kan även iakta och studera på håll vad människor gör, hur det exempelvis går till när ett samarbete i en grupp går bra respektive när det inte gör det eller så kan vi utnyttja dokument eller äldre föremål som att läsa äldre texter eller studera fotografier.

Till denna undersökning valdes en kvalitativ metod för att samla in empirin. För att studiens syfte och frågeställningar skulle kunna besvaras ansåg vi att kvalitativa intervjuer var mest lämpliga eftersom vi var ute efter subjektiva berättelser från familjehemssekreterare som arbetar med familjehemsplaceringar. Likt det Ahrne och Svensson (2015) skriver om så var det lämpligt då studien ville vända sig till individerna, i detta fall familjehemssekreterare, för att få deras perspektiv. Kvale och Brinkmann (2014) menar även dem att den kvalitativa forskningsintervjun försöker förstå omvärlden utifrån en studies deltagares perspektiv. Forskningsintervjuer har som mål att producera kunskap och de bygger på samtal i vardagslivet, ett samtal som är professionellt och kunskapen produceras och konstrueras genom interaktionen mellan intervjuaren och den intervjuade.

4.2. Urval

Studien använde sig av ett strategiskt urval. Höglund-Nielsen och Granskär (2017) beskriver att genom ett strategiskt urval väljs personer ut till intervjuer som kan ge fakta och kunskap om det aktuella ämne som ska undersökas. Genom detta kan man få svar på sitt syfte och sina forskningsfrågor (Höglund-Nielsen och Granskär, 2017). Deltagarna i studien arbetade som familjehemssekreterare inom olika kommuner, både större och mindre. De har arbetat mellan ett till tio år som familjehemssekreterare inom socialtjänsten. Några av dessa har även arbetat som barnhandläggare innan de började arbeta som familjehemssekreterare. Dessa ansågs kunna berätta om fakta och kunskaper kring det ämnet som vi avsåg undersöka.

Bakgrundsinformation om respondenterna:

- Respondent 1 har varit familjehemssekreterare i cirka 4 år, arbetat inom socialt arbete i 10 år.
- Respondent 2 har varit familjehemssekreterare i 3 år, arbetat inom socialt arbete i 7 år.
- Respondent 3 har varit familjehemssekreterare i 2 år, arbetat inom socialt arbete i 8 år.
- Respondent 4 har varit familjehemssekreterare i 19 år, arbetat inom socialt arbete i 30 år.
- Respondent 5 har varit familjehemssekreterare i 7 år, arbetat inom socialt arbete i 25 år.
- Respondent 6 har varit familjehemssekreterare i 2 år, arbetat inom socialt arbete i 5 år.

4.3. Utformandet av intervjuguide

I utformandet av intervjuguiden (Se bilaga 1) utgick vi från vårt syfte samt våra frågeställningar och en semistrukturerad intervju valdes till studien. Kvale och Brinkmann (2014) menar att en semistrukturerad intervju består av olika teman med underliggande frågor. En semistrukturerad intervju möjliggör att alla deltagare i studien som intervjuas får samma huvudfrågor men samtidigt får de som intervjuar möjlighet att ställa följdfrågor beroende på vad deltagarna informerar om samt när det känns passande. Frågorna utformades med noggrannhet för att de skulle ge studien största möjliga tillförlitlighet och trovärdighet. Vidare delades intervjuguiden upp i olika kategorier, detta för att det skulle finnas en röd tråd för oss som intervjuare men även för den intervjuade. Dessa kategorier var: bakgrund och arbetsuppgifter, familjehemsprocessen - matchning och hembesök, stöd samt sammanbrott.

4.4. Insamling av data

För att få tag på respondenter till vår studie skickades mail ut till familjehemssekreterare som arbetar i olika kommuner med förfrågan om de hade möjlighet att ställa upp på en intervju. I mailet stod det en kort beskrivning om oss samt om syftet med studien. Det var sex personer av de tio vi skickade ut till som svarade att de ville delta, och det skickades efter detta ut ett nytt mail innehållande ett informationsbrev (Se bilaga 2). Informationsbrevet innehöll bland annat information om att personernas deltagande var frivilligt, att deltagarna var anonyma och att de när som helst kunde avbryta sin medverkan utan anledning och detta i enlighet med god forskningssed och etiska överväganden (Vetenskapsrådet, 2017).

Totalt sex kvalitativa intervjuer genomfördes inom studien. En av de sex intervjuer som gjordes under studien genomfördes på en familjehemssekreterares arbetsplats medan de andra intervjuerna genomfördes digitalt via Zoom, detta på grund av att det passade bäst för både oss och respondenterna samt i vissa fall även på grund av det geografiska läget. Vi genomförde alla intervjuer tillsammans. Fördelar med detta var att den som inte intervjuade kunde anteckna under tiden samt ställa eventuella följdfrågor och den som intervjuade kunde koncentrera sig mer på respondenten och inte bli distraherad av att behöva skriva ned stödanteckningar under intervjuernas gång. Varje intervju tog mellan 40-60 minuter. Samtycke till inspelning av intervjuerna skedde muntligt innan varje intervju startade vilket även spelades in.

Intervjun som genomfördes på plats spelades in med hjälp av en surfplatta samt en äldre mobiltelefon, båda utan uppkoppling till internet och inställda på flygplansläge. Intervjuerna kunde på det sättet förvaras säkert enligt GDPR (Karlstads universitet, u.å). Under varje intervju användes den semistrukturerade intervjuguiden och frågorna ställdes på liknande sätt till alla sex respondenter. I vissa intervjuer gav respondenterna svar på flera av våra frågor i en fråga vilket gjorde att vi ibland kunde hoppa över vissa frågor eller be dem att utveckla något vidare som de berättade om. Ibland kunde svaren bli mycket utvecklande vad gäller rekrytering av familjehem eller liknande men i dessa fall fick vi ställa mer frågor om sammanbrott för att kunna hålla oss till studiens syfte och frågeställningar för att inte få för mycket information som inte var relevant för studien. Att leda in och hålla sig till syftet under intervjuernas gång var något som således reflekterades över under hela tiden.

4.5. Dataanalys av empirin

Den insamlade empirin i form av intervjuer transkriberades av oss båda då vi delade upp materialet mellan oss. Ahrne och Svensson (2017) menar att om man genomför en transkribering manuellt på egen hand så kan detta vara tidsödande men att det är mycket fördelaktigt i det långa loppet. Den eller de som genomfört intervjun har lättare att höra och tolka vad som sägs, sammanhanget förstås och forskarna lär känna sitt material redan under denna process och tolkningsarbetet kan ta sin början redan här.

Till studien har en kvalitativ innehållsanalys använts för att koda samt tematisera empirin. Höglund-Nielsen och Granskär (2017) anser att en kod fungerar likt etiketter på de utvalda meningsenheterna. Koderna samlas därefter ihop med andra koder och utgör en kategori tillsammans. Vid sista steget, det vill säga tematiseringen, ska information över vad texten handlar om visas (Se bilaga 3).

Höglund-Nielsen och Granskär (2017) beskriver att en kvalitativ innehållsanalys är passande till olika slags texter, tolkning och tankeprocesser samt att de kan ske på olika nivåer vilket gör analysmetoden användbar inom olika forskningsområden. Den kvalitativa innehållsanalysen baseras på erfarenhetskunskap vilket uttrycks i tolkningar och beskrivningar på olika tolknings- och abstraktionsnivåer vilket gör att den tillhör det hermeneutiska paradigmet. På grund av detta bör en text som är föremål för en kvalitativ analys belysas i sitt sammanhang.

Vid analys av transkriberingen följdes stegen från den kvalitativa innehållsanalysen: I det första steget lästes all empiri igenom flera gånger för att generera en helhet kring vad texten berättade, för att i nästa steg välja ut meningsenheter baserat på frågeställningarna. I det tredje steget kondenserades de meningsbärande enheterna. Detta gjordes genom att ta bort ord som inte var nödvändiga för att kunna belysa det mest centrala i texten. Enligt Höglund-Nielsen och Granskär (2017) så bör meningsenheter vara tillräckligt stora för att bilda grunden för den kommande analysen. Om meningsenheter är för stora kan det finnas

svårigheter att hantera meningarna, och med en kondensering innebär det att texten blir mer lätthanterlig. Att den blir mer lätthanterlig efter kondensering beror på att den är kortare, belyser det centrala utan att betydelsefull information försvinner.

Meningsenheterna som kondenserats gjordes sedan till olika koder. De koder som hade liknande innehåll bildade i sin tur olika underkategorier. I nästa steg samlades sedan dessa underkategorier med liknande ämnen till en gemensam kategori. Höglund-Nielsen och Granskär (2017) menar att det sista steget i en kvalitativ innehållsanalys är att genomföra en tematisering utifrån de olika kategorierna. Detta genomfördes i den här studien och tematiseringen mynnade ut i tre olika teman; 'Sammanbrott', 'Stöd' och 'Handlingsutrymme' samt en kategori; 'Placeringsprocess'.

4.6. Studiens tillförlitlighet, trovärdighet samt generaliserbarhet

Kvale och Brinkmann (2014) menade att trovärdigheten, överförbarheten och tillförlitligheten ofta diskuteras inom samhällsvetenskapen i relation till begreppen validitet, reliabilitet, generalisering samt objektivitet.

Validitet innebär att forskare undersökt det de avser att undersöka baserat på syftet.

Reliabilitet handlar om att forskare mäter det som är avsatt att mäta, oftast i kvantitativa studier. I kvalitativa studier handlar det mer om att på ett lättillgängligt sätt kunna beskriva hur forskarna gått tillväga vid insamling av data (Kvale och Brinkmann, 2014).

Något som brukade vara mycket omdiskuterat är ifall kunskap producerad genom intervjuer faktiskt kan vara objektiv och om en studies resultat kan reproduceras av andra forskare och vid andra tidpunkter, huruvida intervjupersonerna kommer att ändra sina svar och beroende på vem eller vilka som intervjuar. Vi tror inte att vår studie kan betraktas som objektiv eller att resultatet skulle kunna reproduceras av andra forskare. Om en liknande studie skulle genomföras skulle svaren troligen se annorlunda ut om forskarna exempelvis har mer förförståelse. Intervjupersonerna kan möjligen ändra sina svar eller dylikt. Fem av sex intervjuer genomfördes även via digitala verktyg, via Zoom. Om en liknande studie skulle göras kanske intervjuerna skulle genomföras på plats vilket skulle kunna påverka studiens resultat.

Höglund-Nielsen och Granskär (2017) nämner att tillförlitligheten för en studie ökar om forskaren är noggrann med att fastställa sin synvinkel under hela forskningsprocessen. Vidare kan tillförlitligheten för en studie öka om exempelvis alla forskare i studien förstår resultatet på samma sätt från intervjuer och tillsammans genomför olika delar av analysen. Med hänsyn till detta går det att anta att den här studien har god tillförlitlighet eftersom att vi arbetat fram intervjuguiden noga samt analyserat allt empiriskt material tillsammans.

Enligt Höglund-Nielsen och Granskär (2017) finns det olika sätt att redovisa för trovärdigheten i en studie som genomförts med kvalitativ innehållsanalys. Ett exempel är att kunna se den röda tråden genom arbetet. Bryman (2011) nämnde även att trovärdigheten

ökade om studien undersökte det den planerade att undersöka. Resultatet redogjorde för att det vi ville undersöka faktiskt blev undersökt, och i största möjliga mån har arbetet utförts med en röd tråd. Vi har därför kunnat göra en analys tillsammans och tolkat familjehemssekreterares olika berättelser. Genom ett noggrant förberedande arbete med att utforma intervjuguidens frågor och avgränsa dessa till just det vi avsåg att undersöka. Vi arbetade med intervjuguiden under några veckors tid innan intervjuerna tog vid. Under processens gång märktes det att vissa frågor kunde tas bort eller omformuleras eftersom de från början inte var relevanta för vårt syfte eller våra frågeställningar. Från start hade vi mycket frågor under rubriken familjehemsprocess och matchning, många av dessa kunde strykas eftersom studien fokuserade på vad familjehemssekreterare ser kan vara orsaken till att sammanbrott sker i familjehem samt vilket handlingsutrymme de upplever sig att ha för att kunna ge stöd till familjehem. Under rubriken sammanbrott i vår intervjuguide lade vi till fler frågor eftersom studien inriktade sig på det ämnet och för att få svar på det som vi ville undersöka.

Enligt Höglund-Nielsen och Granskär (2017) betraktas generaliserbarhet i en studie vara hög ifall flera intervjupersoner redogör för en omständighet eller ett fenomen på liknande sätt, som dessutom är oberoende av varandra. Generaliserbarheten anses vidare vara hög om inga andra varianter tillkommer ifall mer datainsamling skulle ske. Generaliserbarheten ökar även om det går att överföra studiens resultat till andra sammanhang.

I den här studien anses generaliserbarheten som medelhög i och med att fler än majoriteten av intervjupersonerna uttryckte liknande om såväl stöd som sammanbrott i familjehem. Däremot skulle generaliserbarheten kunna vara högre med fler intervjupersoner eftersom att det endast var sex familjehemssekreterare som intervjuades. I och med att socialtjänsten själva styr över sin verksamhet kan svaren se olika ut i olika kommuner, något som gör att generaliserbarheten minskar eftersom att den ej kan överföras till andra sammanhang eller att resultatet blir samma med andra intervjupersoner. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) är generaliserbarheten ofta omdiskuterad vad det gäller intervjustudier. En invändning som brukar vara vanlig är att det finns för få intervjupersoner för att resultaten ska kunna generaliseras. Samhällsvetenskapen hade i sina metodologiska positivistiska versioner ett mål om att skapa ordning och lagar för mänskligt beteende vilket sedan skulle kunna generaliseras universellt. Enligt det humanistiska perspektivet är istället varje situation unik, allt har sin egna logik och en egen struktur. Generaliserbarhet är inte heller det primära syftet med en kvalitativ studie, ett intervjuresultat behöver inte generaliseras i största allmänhet utan kunskapen som producerats i en intervju kan föras över till andra liknande situationer (Kvale och Brinkmann, 2014).

4.7. Etiska överväganden

I studien har vetenskapsrådets forskningsetiska principer för god forskningssed följts. Vetenskapsrådet utgick från individskyddskravet vilket är en grundläggande och självklar utgångspunkt för forskningsetiska överväganden. Detta krav delades sedan upp i fyra

allmänna huvudkrav på forskning, vilka var: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2017).

Under utformandet av intervjuguiden diskuterade och reflekterade vi över om de ämnen vi ville undersöka i vår studie, exempelvis som ämnet sammanbrott, skulle kunna komma att väcka tuffa tankar eller minnen hos familjehemssekreterare, däremot fick respondenterna information om syftet med studien och kunde även välja att avböja att svara på vissa frågor. Med det sagt bedömdes det att risken för att beröra ett mycket känsligt ämne var relativt låg.

Kvale och Brinkmann (2014) menade att det under hela intervjustudien uppkommer etiska problem och därav bör etiska frågor tas i beaktning redan från studiens början. Forskaren bör exempelvis fundera noga på hur studien kan bidra till att förbättra situationen för de individer som deltar i studien. Deltagarnas konfidentialitet ska även skyddas i en studie vilket menas att uppgifter som samlas in ska hanteras på ett säkert sätt så att obehöriga inte kan få tillgång till materialet. Detta gjordes genom att intervjun som skedde på en respondents arbetsplats spelades in med hjälp av en surfplatta samt en äldre telefon utan uppkoppling till internet och som var inställd på flygplansläge. Efter inspelningen överfördes ljudfilen till en lösenordsskyddad dator med både antiviruskydd och brandväggar. De resterande fem intervjuerna som skedde via det digitala kommunikationsverktyget zoom och spelades in via programmet och blev sedan sparade som filer på datorn. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) så behöver forskaren informera deltagaren om syftet med studien och även mottaga en deltagares samtycke till att delta i studien. Innan varje intervju startade så lästes syftet med studien upp och samtycket spelades sedan in muntligt.

Informationsbrev (Se bilaga 2) skickades ut till varje respondent där studiens syfte framgick, kontaktuppgifter till oss och vår handledare, att studien skulle genomföras med största möjliga konfidentialitet, att deltagaren när som helst kunde välja att tacka nej till att delta utan att behöva ange orsak samt att personuppgifter och inspelningar skulle komma att raderas så fort uppsatsen blivit granskad och godkänd.

Vid transkriberingen beaktade vi även etiska överväganden så till vida att exempelvis information som respondenternas namn och vilken kommun dessa arbetar inom sållades bort för att det inte skulle kunna gå att härleda till vilka personerna var eller vilken kommun dessa arbetar inom. Intervjuerna höll sig även på en generell nivå, det vill säga att inga specifika ärenden lyftes. I resultatet är intervjuerna avidentifierade då de benämns som familjehemssekreterare samt att det inte går att härleda till vilken kommun de är yrkesverksamma inom.

5. Resultat

Nedan presenteras vårt resultat som är baserat på den data som samlats in under intervjuerna med sex olika familjehemssekreterare som är yrkesverksamma i fem olika kommuner, både större och mindre. Resultatet presenteras med hjälp av de teman som framkom vid den kvalitativa innehållsanalysen; 'Sammanbrott', 'Stöd' och 'Handlingsutrymme'. Vi fick även fram en kategori; 'Placeringsprocess' tillhörande temat 'Sammanbrott'

5.1. Sammanbrott

Ett flertal respondenter i studien informerar om att sammanbrott i familjehem kan ske av många olika anledningar, att flera faktorer oftast spelar in. Något återkommande är att respondenterna nämner dålig matchning mellan barn och familjehem eller att familjehemmen inte är tillräckligt rustade inför barnets behov: "det behöver ske en god matchning utefter det som familjehemsföräldrarna önskar, om barnet exempelvis behöver skjutsas runt mycket, till olika aktiviteter eller annat och familjehemsföräldrarna inte har den tillgången till att göra detta så kommer det ju inte fungera" (Familjehemssekreterare 4).

En informant beskriver att anledningen till att familjehemmen inte är tillräckligt rustade hör delvis ihop med att familjehemssekreterare inte hinner med att informera familjehemmen om exempelvis barnets egna beteendeproblematik, något som medför att familjehemmen inte hinner skaffa rätt verktyg eller få relevant utbildning för att kunna ta hand om barnet. Det beskrivs även att det kan ha varit information om barnet som familjehemssekreterarna inte visste från början, innan placeringen tog vid. Möjliga orsaker till detta är att tiden inte finns för en god kommunikation mellan barnhandläggare och familjehemssekreterare för att en överlämning ska bli så bra som möjligt.

Flertalet av respondenterna beskriver också att på grund av bristen av kommunikation, tidsbrist och stress hinns inte en ordentlig utredning av familjehem med, något som inte är optimalt i längden eller önskvärt. Bristfällig information samt bristen på kommunikation kan vara förödande för ett barn som placeras. En av respondenterna beskriver att på grund av att det finns för få familjehem behöver familjehemssekreterarna välja hem till barn som troligen inte är en bra matchning, familjehemssekreteraren menar att ibland får man hoppas på turen: "det är en enorm brist på familjehem och därför kan vi inte alltid finna en perfekt matchning mellan barn och familjehem, har vi tur så blir det bra ändå" (Familjehemssekreterare 6).

Respondent 3 förklarar att en mycket vanlig orsak till sammanbrott är om familjehem har biologiska barn i samma ålder som det placerade barnet. Familjehemssekreteraren beskriver att det är önskvärt om det placerade barnet är många år yngre eller äldre än de eventuella biologiska barnen eftersom att konkurrensen mellan barnen då minskar avsevärt. Placeras ett barn i ett familjehem med jämnåriga beror ofta sammanbrottet i familjehemmet på grund av att de biologiska barnen reagerar och tycker att det inte fungerar, på grund av jämförelser eller konkurrens:

Vi försöker i största mån att undvika placeringar där biologiska och placerade barn är i samma ålder då det ofta leder till sammanbrott. Med våra erfarenheter blir det oftast aldrig bra, det blir som en jämförelse mellan barnen och de biologiska barnen känner många gånger att de blir åsidosatta eftersom barnen som är placerade är de som behöver mycket tid, och det blir inte bra när de är i samma ålder. De biologiska barnen känner att de inte får lika mycket plats. (Familjehemssekreterare 3)

Samtliga respondenter i studien vittnar om att det oftast förekommer tecken innan ett sammanbrott men att det kan se olika ut. Ibland finns tecken innan och i andra fall händer ett sammanbrott abrupt. Tonårstiden beskrivs som en tuffare period - samtliga respondenter ser ett samband mellan antalet sammanbrott och när de placerade barnen börjar komma upp i tonåren. Ibland sker även sammanbrott helt utan att det befarats innan, som en av respondenterna säger "här har hen ju bott i flera hur, hur kunde det bli såhär?" (Familjehemssekreterare 4). Det är således inte alltid lätt att förutspå när eller om ett sammanbrott kommer att ske. Tecken som kan finnas är om familjehemsföräldrarna börjar höra av sig mer än vanligt, det kan klagas på att det är för dåligt betalt eller att de inte får den hjälp de känner att de behöver. Det är även viktigt enligt respondenterna att om familjehemmet eller det placerade barnet börjar prata negativt om varandra tenderar det oftast att leda till sammanbrott.

En av respondenterna beskrev däremot att det ofta pratas om sammanbrott ur en negativ synvinkel men att sammanbrott faktiskt även kan vara något positivt, eftersom det kan leda till att barnet får det bättre i något annat familjehem:

Man får inte glömma att det faktiskt kan vara något positivt med sammanbrott också. Det pratas alltid negativt om det, visst det är väldigt svårt i stunden när det händer och barnet måste flytta och komma till ännu ett nytt familjehem men kanske det familjehemmet är det som blir det som är bra. Jag har varit med om det förut, det känns så skönt när det tillslut blir rätt. (Familjehemssekreterare 4)

5.1.1. Placeringsprocess

Under intervjuerna med de sex olika familjehemssekreterarna fick vi information om att det krävs mycket förberedande arbete bakom att hitta ett passande familjehem. Samtliga respondenter informerar om att det kan se olika ut för hur ett familjehem hittas. Gemensamt för respondenterna 1-5 är att det anges att det inte finns några tydliga riktlinjer kring hur ett familjehem hittas. Samtliga respondenter uppger att detta har arbetats fram inom vardera verksamhet. Däremot vittnar respondenterna 1-5 om att även om det finns en process för den aktuella verksamheten vad gäller att matcha familjehem med ett barn, så som de olika stegen som ska följas vid rekrytering av familjehem samt de utformade processkartorna så påverkar både tidsbrist samt bristande ekonomi att en sådan process inte efterföljs.

Exempel på hur familjehem hittas är att en intresseanmälan för att vilja bli familjehem kan anmälas av privatpersoner via den egna kommunens hemsida och därefter tar socialtjänsten

en kontakt. Intresseanmälningar kan även komma in från Socialstyrelsen via något som kallas för "min insats" och intresse kan även komma in från redan befintliga familjehem. Familjehemssekreterare 1 beskriver: "Det kan vara att vi får in en intresseanmälan från ett redan befintligt familjehem som vi redan känner till, vilka då kan passa jättebra som familjehem, då tar vi kontakt med dem". Samtliga respondenter förklarar att de försöker bygga upp en bank med familjehem som de kan välja ifrån när behov uppstår men det förklarades att det i dagsläget tyvärr inte fungerar så på grund av brist på familjehem. Något som vidare försvårar arbetet kring att förbereda och rekrytera familjehem är konsulentstödda verksamheter¹. Samtliga respondenter uttrycker att många familjehem söker sig till konsulenter och de tror att anledningen till detta är att de ska bli beviljade en högre ersättning hos konsulenter, samt att det uppfattas från familjehemmen att de därifrån ska få mer kontinuerligt stöd än från den kommunala socialtjänsten. Samtliga respondenter uppger att de helst inte använder sig av konsulenter på grund av den höga kostnaden det medför, de berättar vidare att arbetet ändå blir omständligt vid användning av konsulenter eftersom de trots att konsulenterna gjort en utredning av familjehemmet så måste ändå socialtjänsten göra en egen utredning. Respondenterna förklarar även att de upplever att informationen inte alltid når fram till rätt person när en mellanhand finns i ärendena. Trots detta uppger samtliga respondenter att de i dagsläget använder sig av konsulenter i högre utsträckning än önskat på grund av brist på familjehem.

På frågan om deras verksamhet följer några riktlinjer eller om de har egna modeller kring hur processen går till när de letar efter familjehem så svarade flertalet av respondenterna att deras verksamheter har egna framtagna riktlinjer. Många arbetar utefter en så kallad processkarta som visar i vilket steg man ska gå efter i en rekryteringsprocess. Det krävs även informationsrika utredningar från barnhandläggarnas sida för att familjehemssekreterarna ska få till en lyckad matchning mellan barn och familjehem. Respondent 1 beskrev hur de i sin arbetsprocess med att rekrytera familjehem använder sig av något som kallas för djupintervjuer för att på så sätt få mycket information om de kommande familjehemmen. Dessa intervjuer kan ta upp till två timmar åt gången:

Det är otroligt mycket som ska stämma överens när ett barn ska placeras, därför är det väldigt viktigt att se till helheten på barnets liv. Vi behöver därför få så mycket information som vi bara kan om det eventuella familjehemmet, dess livssituation, yrken, nätverk, omgivning, och närmiljö. Det behöver ske en bra matchning mellan barn och familjehem så att barnet ska trivas, många bitar behöver stämma överens.
(Familjehemssekreterare 1)

¹ Konsulentstödda verksamheter innebär när kommunerna anlitar privata företag, så kallade konsulentverksamheter, för att hitta ett passande familjehem för barn och unga som behöver placeras. Konsulentverksamheternas funktion är att erbjuda ett hem med handledning samt ett förstärkt stöd som kan ta emot både barn, unga samt vuxna individer som har behov av särskilt stöd (Socialstyrelsen, 2021b).

Däremot framkommer det även ur resultatet att de flesta verksamheter i dagsläget inte har fungerande rutiner eftersom att det tar tid att arbeta fram metoder, såväl befintliga som egna. Tid som respondenterna inte upplever finns idag.

Samtliga respondenter förklarar att de har en skyldighet att undersöka barnets nätverk först, men alla är enade om att det ändå är vanligast att barn placeras i okända familjehem. Det beror dels på att det kanske inte finns någon i nätverket som lämpar sig att ta hand om barnet, men det kan också handla om svårigheterna som kan uppstå när nätverket kan ha bekymmer att stå emot de biologiska föräldrarna när det gäller exempelvis umgänge. Respondenterna beskriver att den viktigaste faktorn är att barnens behov blir tillgodosedda, det spelar mindre roll om familjehemmet är ett nätverkshem eller ett okänt familjehem, så länge barnen mår bra. "Vi är ju skyldiga att utreda nätverket i första hand, enligt lag, men det förekommer mer ofta än vad man kan tro att det egna nätverket inte är det som är mest lämpligt" (Familjehemssekreterare 6).

Alla respondenter utom en förklarar att vid akuta placeringar hinner inte barnet göra ett besök i familjehemmet före flytt, däremot uppger familjehemssekreterarna att det är önskvärt att barnet får träffa familjehemsföräldrarna:

De ganska få gångerna som vi faktiskt kan planera er vi gärna att det sker ett studiebesök så att barnet kan få göra sig en bild och att en presentation kan ske innan de står där vid dörren med sin lilla kappsäck (Familjehemssekreterare 2).

Respondenterna beskriver dock att hembesök innan placering även är beroende av ålder och mognad, och att det generellt är bäst att slussa in ett barn i familjen successivt så att inte flytt sker från en dag till en annan. Tidsbristen gör också att barnen inte hinner träffa familjehemmen, och en respondent berättar att de brukar efterfråga bilder eller filmer från familjen så att barnet ska få möjligheten till en första uppfattning av familjehemmet. Två respondenter berättar även om nackdelar med att barnet får träffa sitt familjehem, ibland backar familjehemmet ur efter ett besök, något som inte känns bra i hjärtat enligt respondenterna. På grund av det anser dessa två respondenterna att det aldrig är bra med hembesök innan, att man som familjehemssekreterare får beskriva familjehemmet så intressant som möjligt för barnet samtidigt som familjehemmet bara får lita på att matchningen blir rätt.

En av respondenterna förklarar att en viktig faktor och en idealbild för placeringsprocessen är att familjehemssekreteraren får ta sin tid, låta hela processen ta sin tid och inte skynda sig igenom utredningen. Respondenten tror att det leder till att man kan parera uppenbara fällor, eller risker för sammanbrott, om processen får ta sin tid även om tiden oftast inte finns:

Jag känner inte att jag gör ett bra jobb på den fronten, för det krävs snabba beslut och ibland finns inga förutsättningar för att göra ett bra jobb. Vi kanske hade kunnat jobba förebyggande tidigare, även om inte allt hade kunnat förhindrats.
(Familjehemssekreterare 2)

Däremot framkommer det att i dagsläget är det inte möjligt att förebygga och låta placeringsprocessen ta sin tid, utan oftast krävs snabba beslut. Under intervjuerna med respondent 1-5 diskuteras det mycket kring familjehemssekreterarnas tidsbrist. De förklarar att på grund av detta upplever dem att de misslyckas med att uppfylla alla kriterier som bör uppfyllas innan en placering, något som kan göra en placering ohållbar samt i många fall även leda till sammanbrott. Samtliga respondenter beskriver vidare att när en placering är aktuell är det oftast brådskande och akut, vilket också försämrar resultatet vid en matchning mellan barn och familjehem.

5.2. Stöd

Respondenterna beskriver att hur stöd ges till familjehem, samt i vilken omfattning det görs, bestäms av den enskilda verksamheten. Respondent 1 tror att en lyckad faktor till att familjehemsföräldrar ska känna ett stort stöd från socialtjänsten är att de är tillgängliga för dem i en stor uträkning. Respondenten beskriver vidare sin arbetsplats som väldigt tillgänglig för hjälp och frågor som kan uppstå från familjehemmets sida. Samtliga respondenter förklarar att det är av stor vikt att ge stöd till familjehemmen i form av tillgänglighet för att placeringen ska bli lyckad och inte leda till eventuella sammanbrott. Respondent 1 säger:

Allt hör ju ihop och ska förhoppningsvis bilda en bra helhet, man kan inte bara titta på en del, vi behöver stödja både barn, familjehemsföräldrar och biologiska föräldrar för att placeringen ska fungera, därför erbjuder vi stöd till familjehem i form av grundutbildning, fortbildning och handledning och är snabba med återkoppling när de söker oss.

En respondent beskriver att familjehemsföräldrar har laglig rätt till stöd, och att stödet bör motsvara familjehemsföräldrarnas behov. Samtliga respondenter beskriver att stödet till familjehemmen kan se ut på olika sätt, det är beroende av det individuella fallet och familjehemmet. Hur tät kontakten är mellan socialtjänsten och familjehemmen ser även det olika ut.

Samtliga respondenter förklarar även att i vissa fall, oftast vid en placering som skett nyligen, förs en mer frekvent kontakt med familjehemmen. Därefter sker kontakt vid behov, allt ifrån någon gång i månaden till en gång i halvåret. Samtidigt beskriver de flesta respondenterna att de hade kunnat ha en tätare kontakt med fler av deras familjehem, men att det inte går på grund av tidsbrist. En respondent beskriver även att det ibland kan förekomma underbemanning från andra enheter inom socialtjänsten vilket gör att resurser behöver tas från familjehemsenheten. Detta resulterar ofta i att familjehemssekreterarna får mindre tid att ge stöd och handledning till familjehem. När det tar längre tid mellan uppföljningarna kan det lätt leda till dåligt samvete hos vissa utav respondenterna, medan andra anser att

familjehemmen är så pass välutrustade så att de istället känner att de stör familjehemmen vid en tätare kontakt.

En respondent hade önskat att det fanns mer interna utbildningar för familjehemssekreterare för att de i sin tur ska kunna stödja familjehemmen. Familjehemssekreteraren uppger att det i dagsläget finns en grundutbildning men att respondenten hade önskat något mer för att ha en mer gedigen verktygslåda i sitt arbete för att kunna handleda eller stötta upp familjehemmen på bästa möjliga sätt.

Respondent 5 berättar att de har ett nära samarbete med barnhandläggarna inom sin egen verksamhet vilket blir till en trygghet i deras arbete, de åker även tillsammans på hembesök till familjehemmen i vissa fall. Samma respondent förklarar vidare att de har täta samarbeten med de placerade barnens skola vilket är av vikt då skolan är en viktig del i ett barns liv.

Något som respondenterna upplevde var att familjehemmen oftast behöver stöd i är hur de ska hantera omgången med vårdnadshavarna: "Något som är vanligt är att familjehem har svårt att hantera barnets reaktioner före eller efter umgänge, hur man ska förhålla sig till de biologiska föräldrarna på ett bra sätt." (Familjehemssekreterare 2).

Det beskrivs att det för familjehemmen även kan kännas tungt med familjehemsuppdraget om de biologiska föräldrarna är alldeles för frekvent kontaktsökande och är missnöjda med exempelvis LVU bedömningen så att det blir svårt att hantera sitt uppdrag. Andra saker som också upplevs vara frekvent förekommande bland orsaker till stöd är pengar, att familjehemmen upplever att dem får för lite betalt och det kan leda till att familjehemsföräldrarna istället väljer konkurrenterna som betalar mer.

När det kommer till att ge stöd till familjehemmen upplever samtliga familjehemssekreterare att en god relation till familjehemmen är A och O:

Att man har lyckats bygga ihop en tillitsfull relation. Att de har tillit till mig och att vara icke dömande. Att de kan höra av sig även om det bara är för att få ut frustration, det kan vara grundläggande och väldigt relationsuppbyggande. Att bygga relationer på ett bra sätt tar tid. (Familjehemssekreterare 2)

Resultatet visar vidare att på grund av familjehemssekreterarnas höga arbetsbelastning i kombination med tidsbrist har de svårt att fullfölja uppföljningar eller hålla en regelbunden kontakt med familjehemmen. Majoriteten av respondenterna belyser att de önskar att de kunde träffa varje familjehem mer än de förmår i dagsläget. Vissa respondenter uppger att de har strategier som att föra in i kalender när de senast måste höra av sig till vissa familjehem, i vissa fall är det upp till familjehemmen att höra av sig vid behov på grund av att familjehemssekreterarna inte hinner få in det i sitt dagliga arbete. Respondent 2-5 uppger att de nätt och jämnt kan tillhandahålla det stöd och den handledning som familjerna är i behov av, de vittnar alla om att det knappt räcker till "Blir individuella bedömningar i varje ärende. Många ärenden var, gör att vi inte hinner med alla utan får prioritera (viktigast), där det

brinner mest.” (Familjehemssekreterare 3). Samtliga respondenter vi intervjuat berättar att de älskar sina arbeten trots all stress och tidsbrist:

Vi har valt detta yrke av en anledning, vi vill det bästa för de här barnen. Alla fall är unika och man behöver därför använda sig själv som ett verktyg i arbetet många gånger eftersom det saknas tydliga metoder för vad som vore det bästa, samtidigt finns det inget universellt som är det bästa, det skiljer sig åt från fall till fall.
(Familjehemssekreterare 2)

Respondenterna berättar att de får känna av hur mycket stöd och kontakt varje familjehem vill ha och är i behov av, då alla familjehem är olika och har olika placeringar boende hos sig. Respondent 6 berättar att:

Stödet har ju även ökat nu på många sätt tycker jag genom den digitala tekniken, det blir en mycket högre tillgänglighet på det sättet, man kan få ett sms där familjehemsföräldern ber en att ringa upp så fort man ser meddelandet, och vips så har man en kontakt. Så såg det ju inte alls ut förr innan den här digitala utvecklingen. Jag har hört av många familjehemsföräldrar att de känner ett stort stöd av oss på grund av detta, att de kan bli kontaktade och få stöd och hjälp så mycket fortare idag.

Några av respondenterna i studien menar även att vanliga orsaker till att sammanbrott sker är på grund av bristfälligt stöd från socialtjänsten. Respondenterna menar att på grund av tidsbrist hinner de sällan med det de önskar, och oftast blir stödet bristfälligt till familjehemmen. Det beskrivs av respondent 1-5 att en bristfällig kontakt från socialtjänstens sida till familjehemmen kan vara en stor orsak till att sammanbrott sker. På frågan om hur de arbetar förebyggande för att undvika sammanbrott i familjehem svarar respondent 2: “

Intressant fråga.. lätt svar dessvärre, svaret är att vi i nuläget inte gör så mycket för att förhindra. Det är klart att om vi får indikationer på att det börjar barka, det handlar mycket om att släcka bränder. Men vi förebygger inte. Det kräver en omställning av det mesta för att kunna jobba på det sättet som vi vill.

Det beskrivs att en faktor som kan verka förebyggande vad gäller sammanbrott i familjehem är om familjehemssekreterare och familjehem har en bra personkemi, att de kan lita på varandra, då blir oftast kontakten tätare, det beskrivs att familjehemsföräldrar då har lättare för att öppna upp sig och be om råd eller stöd i frågor som kan vara komplicerade angående placeringen. Respondenterna förklarar att om inte personkemin finns har inte familjehemsföräldrarna lika nära till hands att be om råd och stöd, utan väntar på att socialtjänsten hör av sig. Respondent 2 beskriver: “det underlättar, en bra personkemi. Om det inte finns så en ganska neutral kemi, det fungerar ändå, bara man får en professionell relation. Man vet var man har varandra, då kan det fungera”. Det framkommer att det oftare är familjehemmen som säger upp sina uppdrag än att socialtjänsten är de som avbryter uppdraget.

5.3. Tid och resurser påverkar handlingsutrymmet

Samtliga respondenter upplever att de har ett relativt stort handlingsutrymme när det kommer till att placera barn i familjehem. Respondenterna 1 och 2 beskriver att de arbetar utefter ett så kallat flödesschema, medan respondenterna 4 och 5 beskriver att de använder sig utav Nya Kälvestensmodellen, en utredningsmetod som Socialstyrelsen rekommenderar.

Respondenterna 4 och 6 uppger att de arbetar efter lokala riktlinjer som finns, men även efter egna metoder som har arbetats fram inom den egna verksamheten. De flesta respondenter upplever att det inte finns tillräckligt med strukturerade metoder kring hur processer av placeringar av barn ska gå till, och att familjehemsvården generellt är åsidosatt.

Familjehemssekreterarna önskar därav mer stöd på nationell nivå genom exempelvis strukturerade metoder som är evidensbaserade. Det beskrivs på grund av detta att tidigare arbetslivserfarenhet är av vikt då de kan känna sig mer bekväma i sin yrkesroll och med sitt handlingsutrymme. Det beskrivs även positiva faktorer med det större handlingsutrymmet de har:

Det kan vara mycket positivt med det handlingsutrymmet som vi har då vi är de som möter klienten personligen, vi är de som står närmast klienten här, då vill man kunna anpassa sina beslut och sin hjälp utefter varje individ. (Familjehemssekreterare 2)

Fem av sex respondenter i studien berättar att det önskas mer riktlinjer kring bra metoder och vad som förväntas av familjehemssekreterare. En av respondenterna förklarar att det hade varit önskvärt med större tydlighet i arbetet kring stöd och vad familjehemssekreterare har att förhålla sig till, eftersom att dagens lagar tillsammans med ett brett handlingsutrymme gör arbetsuppgifterna diffusa. Fem av respondenterna skulle önska mer hjälp till sig själva från deras verksamheter för att i sin tur kunna ge handledning till familjehem. Handledning till familjehem är en av orsakerna till att samtliga respondenter uttrycker att tidigare arbetslivserfarenhet är av vikt:

Jag skulle inte vilja arbeta som familjehemssekreterare som mitt första jobb, som nyexaminerad. Man känner att tidigare erfarenheter som jag fått genom mitt jobb som barnhandläggare har gjort att jag fått mer erfarenhet, jag skulle inte känna mig bekväm som nyexaminerad, att sitta och handleda familjehem då det kan vara komplext många gånger trots tidigare arbetslivserfarenhet inom socialtjänsten. Men att jag vet om processens tidigare steg innan ärendet hamnar hos mig gör handledningen till familjehem något lättare. (Familjehemssekreterare 5)

Familjehemssekreterarna upplever att de har handlingsutrymme vad gäller att ge stöd till familjehem i viss utsträckning. Samtliga tycker att det är av vikt att familjehemssekreterare har arbetslivserfarenhet för att på rätt sätt kunna vägleda, handleda, stötta samt hitta familjehem, samtidigt som det finns viss lagstiftning som måste följas, även om rutinerna på nationell nivå är bristfälliga enligt respondenterna. En av respondenterna som arbetar i en mindre kommun förklarar att den tror på närhet till sina medarbetare, att det inte blir "vi och dem" utan att alla kan använda sitt egna handlingsutrymme men samtidigt kunna hjälpa

andra: "blir inte så mycket prestige. Vi kan snabbt ställa om i vardagen för att samarbeta för barnets bästa tillsammans." (Familjehemssekreterare 5).

Det arbetas olika med det förebyggande arbetet i olika kommuner för att sammanbrott ska undvikas. Några respondenter informerar om att de inte har tydliga riktlinjer för detta medan andra arbetar något mer strategiskt genom att genomföra så kallade riskanalyser.

Sammanfattningsvis visar resultatet att det krävs ett omfattande förberedande arbete vid rekrytering av familjehem. Respondenterna vittnar däremot om att detta är något som inte hinns med på grund av tidsbrist. Samtliga respondenter menar att det kan se ut på olika sätt när ett familjehem hittas, varje verksamhet har arbetat fram egna metoder eller använder metoder som är framtagna av Socialstyrelsen. Det är önskvärt att ha en så kallad resursbank med familjehem men detta uppnås inte då det råder en stor brist på familjehem. Resultatet visar att tidsbrist är en stor övergripande faktor i deras yrke som försvårar arbetet. Detta upplevs som mycket problematiskt då det framkommer att det är av stor vikt att se till helheten kring ett barn som behöver placeras samt att det även krävs goda matchningar mellan barn och familjehem för att undvika eventuella sammanbrott. Att familjehemmen får ett bra stöd från socialtjänsten framkommer som en viktig faktor för att sammanbrott ska kunna undvikas. Den digitala utvecklingen har hjälpt till i denna fråga då familjehem idag lättare kan få kontakt med sina familjehemssekreterare genom exempelvis sms. Trots de positiva faktorerna som den digitala utvecklingen har varit behjälplig med så upplever ändå familjehemssekreterarna att tiden inte räcker till för kontakt och stöd till familjehemmen i den utsträckning som de skulle önska.

Familjehemssekreterarna upplever att de har handlingsutrymme vad gäller att ge stöd till familjehem i viss utsträckning. Tidigare arbetslivserfarenhet beskrivs som en viktig faktor när det gäller att handleda, vägleda samt ge adekvat stöd till familjehem. Avslutningsvis beskriver respondenterna att det kan vara många olika orsaker som spelar in avseende sammanbrott i familjehem. Några faktorer som pekas ut är bristfällande stöd från socialtjänsten, detta på grund av tidsbrist, otillräckliga matchningar mellan barn och familjehem samt bristfällig information om barnet innan placeringen tog vid. Respondent 6 upplever att de inte har tidsbrist alls, utan där påverkas handlingsutrymmet av faktorer som för få familjehem eller av konkurrens från privata aktörer.

6. Analys

Nedan presenteras analysen av vår empiri baserat på kunskapsöversikten som presenterades i kapitel två samt de teoretiska perspektiven som presenterades i kapitel tre.

6.1. Handlingsutrymme, sammanbrott samt stöd till familjehem

Genom att analysera resultatet i enlighet med systemteori går det att utläsa att det aktuella barnet samt familjehemsföräldrarna är en del av flera olika system. Systemen påverkar och påverkas av varandra, precis som Michailakis, Schrimmer (2017) och Payne (2015) benämner.

Resultatet i studien kan tolkas med det systemteoretiska perspektivet där familjehemssekreterare behöver se till helheten kring ett barn som av olika anledningar behöver placeras, resultatet visar att resurserna för detta i dagsläget inte räcker till. De hinner inte göra så noggranna utredningar som önskas vilket i sin tur kan leda till sämre matchningar och på sikt leda till sammanbrott. Familjehemssekreterarna nämner att det inte bara är viktigt att arbeta med barnet, utan hänsyn måste tas till de biologiska föräldrarna, familjehemmen samt barnens skola. Alla dessa inbegriper barnens olika delar i systemet, vilket stämmer överens med de olika system som tidigare nämnts avseende systemteori. Som beskrivs i den teoretiska referensramen så menar Broberg et al., (2015) att Bronfenbrenner arbetade fram en modell inom systemteori som består av fyra olika delar; mikrosystemet, mesosystemet, exosystemet samt makrosystemet. Ett barn tillhör, som nämns ovan, olika mikrosystem som familjen, skolan samt vänner. För att lyckas med trygga placeringar behöver familjehemssekreterarna samarbeta med dessa system för barnens skull. Mesosystemet, som är nästa steg inom Bronfenbrenners modell, uppstår när de olika mikrosystemen påverkar varandra. Hur ett barns skolgång fungerar påverkas exempelvis av hur barnets familjesituation ser ut. Därav är det av vikt att socialtjänsten samarbetar med barnets skola som även framkommer i vårt resultat. Exosystemet innefattar miljöer som barnet inte själv medverkar i men som kommer att påverka barnet ändå, exempelvis föräldrars arbetssituation eller bristande personal på förskolan. Familjehemsvinjetterna är till för att få så mycket information om de blivande familjehemmen som möjligt. Familjehemssekreterarna behöver veta hur exempelvis deras arbetssituation och nätverk ser hur för att de placerade barnen ska få det så tryggt som möjligt. Sista steget i modellen är makrosystemet och innefattar lagstiftningar och andra riktlinjer som bestäms på högre nivå. I resultatet beskrivs det att beslut som rör placeringar kring barnet är något som tas på myndighetsnivå vilket tillhör makronivå, där barnet påverkas men inte har någon större makt trots att barnet är en slags huvudperson (Broberg et al., 2015). Det är av vikt att nämna att socialtjänstens organisatoriska resurser, tillgång eller bristfälliga metodstöd samt riktlinjer och den enskilda familjehemssekreterarens arbetssituation spelar stor roll i en systemteoretisk analys, eftersom att det finns beslut som tas vilket påverkar barnet utan att barnet har makt. Det här kan vara problematiskt om det sköts på olika sätt runt om i landet, eftersom samma barn skulle kunna få olika typer av hjälp beroende på var den bor.

Payne (2015) menar att systemen kring en individ kan vara mycket komplexa eftersom varje händelse hela tiden påverkar och påverkas av något system, något som försvårar att hålla systemen i balans. Därav kan det antas att det är av yttersta vikt att alla system som rör barnets fysiska och psykiska hälsa såsom socialtjänsten, familjehemsföräldrar, biologiska föräldrar och skola har ett gott samspel och samarbete för att underlätta för barnet. Vi tror att det finns en koppling mellan systemen inom systemteori och det ovannämnda. Som tidigare nämnt är det av yttersta vikt att systemen kring barnet fungerar, det vill säga helheten kring barnet. När systemteori ställs mot studiens resultat kan resultatet förklaras med att helheten är av vikt, och om familjehemssekreterare har både lång arbetserfarenhet och god relation till familjehemmet så blir det fördelaktigt för barnet. Detta eftersom att familjehemssekreterare troligen har goda resurser och verktyg att använda sig av när denne är mer insatt i arbetet, än vad en oerfaren troligen skulle ha vilket tros göra det enklare för att individanpassa.

För att barnet ska få en trygg och lyckad placering behöver alla delar vara i balans och familjehemmen ska kunna känna att de får ett bra stöd från socialtjänsten om problem eller frågor uppstår. Om familjehemsföräldrarna känner trygghet och stöd så mår oftast de placerade barnen bra och vice versa. Ur ett systemteoretiskt perspektiv blir det då en bra balans om socialtjänsten och familjehemmen har ett gott samarbete och aktivt arbetar för att barnens placeringar ska bli så bra som möjligt. Samtliga respondenter förklarar att det är viktigt med stöd till familjehem, att dem tror att det är en avgörande faktor för att förhindra sammanbrott. Det handlar både om att få stöd individuellt, men även handledning tillsammans med andra som är familjehem, något som kan observeras ur ett systemteoretiskt perspektiv. Resultatet bekräftar att familjer behöver olika mycket stöd såväl inledningsvis som längre in i placeringarna. Troligen beror det på familjehemmets erfarenheter men även hur väl matchningen blir. Respondenterna förklarar exempelvis att det ibland kan vara svårt att matcha ihop barnet till ett familjehem, och för att inte tappa systemen kring barnet och för att kunna få helheten att fungera så behöver familjehemssekreterarna troligen göra individuella bedömningar utefter behov, detta behövs säkerligen prioriteras. I dessa lägen är det av stor relevans att familjehemmen får stöd i stor omfattning för att med högre sannolikhet kunna förebygga att sammanbrott sker.

Av resultatet framkommer det vidare att familjehemssekreterare värdesätter sin relation till familjehemsföräldrarna, men nämner även att matchningen mellan familjehem och barn är av yttersta vikt. Brister relationen mellan någon av dessa kan det öka risken för sammanbrott. Som tidigare nämnt beskriver Payne (2015) att barnets olika nätverk och system påverkar varandra, och det är av stor vikt att den unge får gott stöd baserat på barnets tidigare erfarenheter eftersom att deras tidigare trauman kan ha påverkat deras olika förmågor. Med hänsyn till detta samt information ur resultatet som visar att familjehemssekreterare får stå tillbaka i sitt arbete för att annat prioriteras inom verksamheten så anser vi att det är viktigt att familjehemssekreterarna prioriteras i samma utsträckning inom verksamheterna med tanke på den makt socialtjänsten besitter vid placeringar av barn, och hur stora konsekvenser det kan få för ett barn om en matchning inte blir bra med hänsyn till barnets erfarenheter.

Det framkommer både från tidigare forskning (Skoog, 2013; Vinnerljung, 2014; Randle m.fl, 2016; Socialstyrelsen, 2021) och av vårt resultat att familjehemmen inte alltid får tillräckligt med information angående det aktuella barnet, delvis på grund av de ärenden av akut karaktär där socialtjänsten ej har stor kunskap om barnet. Det kan även handla om brist på kommunikation och tidsbrist, att familjehemsföräldrarna inte får tillräckligt med information angående barnet och dennes eventuella beteendeproblematik gör att det inte går att förbereda sig eller att skaffa rätt verktyg inför placeringen. Detta kan bli problematiskt eftersom att barnets bakgrund formar vad den har för behov. Att barnets utveckling formar deras behov så innebär det att en blindhet inför barnets bakgrund innebär en blindhet för barnets behov. När en individanpassning inte går att möjliggöra på grund av bristande matchning exempelvis om man utsätter barnet för att lämnas ensam med en manlig familjehemsförälder efter att den varit med om något traumatiskt med just en man. På grund av detta behöver det vara samarbete mellan familjehemssekreterare och barnhandläggare, samt mellan familjehemssekreterare och familjehem av god kvalitet för att alla system kring barnen ska fungera och i förlängningen förhindra sammanbrott.

6.2. Tolka sitt handlingsutrymme

Tidigare forskning visar att hur mycket handlingsutrymme en familjehemssekreterare har är upp till varje enskild verksamhet, men även hur varje enskild familjehemssekreterare bestämmer sig för hur de ska hantera sitt handlingsutrymme. Delvis kan det bero på hur sekreteraren tolkar verksamhetens riktlinjer i kombination med hur mycket den påverkas av egna värderingar eller kunskaper (Löfstrand, 2009; Ponnert, 2018; Ahrne och Svensson, 2015; Rasmusson och Regnér, 2013). Det framkommer ur vårt resultat att det både beror på den enskilda verksamheten, men även på familjehemssekreteraren själva. Resultatet visar att respondenterna ser olika på handlingsutrymme, och att det beror på familjehemssekreterarens erfarenhet för att slutligen veta hur de ska handskas med handlingsutrymmet. På grund av det kan olika familjehemssekreterare tolka handlingsutrymme på olika sätt baserat på egna värderingar, erfarenheter samt arbetssätt. Socialsekreterare med inarbetade arbetssätt eller tidigare arbetserfarenhet kan till exempel våga använda sitt handlingsutrymme lite extra, framförallt för att individanpassa insatser eller placeringar, än vad en oerfaren troligen kan.

I resultatet framkommer det att familjehemssekreterarna upplever sig ha ett relativt stort handlingsutrymme i sina arbeten, men på grund av tidsbrist och ärenden av akuta karaktärer så upplever majoriteten av respondenterna i vår studie att de sällan har möjlighet att använda sitt handlingsutrymme. Resultatet visar även att när handlingsutrymmet kan användas så upplevs det ibland som väldigt stort och att de ibland saknar strukturerade samt evidensbaserade metoder som de skulle kunna arbeta efter och att arbetet med familjehemsplaceringar ofta känns åsidosatt. I dagsläget saknas evidensbaserade metoder, detta tolkas utifrån det Rasmusson och Regnér (2013) skriver, att trots Socialstyrelsens riktlinjer är ingen av dem evidensbaserade. Det finns heller inte speciella riktlinjer på nationell nivå, utan bestäms av varje enskild verksamhet förklarar Rasmusson och Regnér. Därför beskrivs det att tidigare arbetslivserfarenhet inom socialtjänsten är av vikt för att

kunna känna sig mer bekväm i rollen som familjehemssekreterare, troligen på grund av bristen av riktlinjer på nationell nivå.

Det framkommer i resultatet att flertalet av respondenterna inte skulle känna sig bekväma i rollen med att handleda, ge vägledning och stötta familjehemmen utan tidigare arbetslivserfarenhet inom socialtjänsten. Detta kan förklaras utifrån det som Aronsson m.fl (2012) skriver om att viktiga faktorer vad gäller kontroll i arbetet är att kunna ta beslut men att även få användning av sina arbetslivserfarenheter inom yrket, något som är svårt för en oerfaren familjehemssekreterare.

Tidigare studier visar även att en person som har arbetat en längre tid inom socialtjänsten alltmer tänjer på gränserna när det kommer till sådant som regler inom verksamheten mot vad en nyexaminerad skulle göra (Löfstrand, 2009; Ponnert, 2018; Ahrne och Svensson, 2015; Rasmusson och Regné, 2013). Detta kan tolkas med vårt resultat då det framkommer från flera respondenter att de känner sig något mer bekväma i sina roller och med sitt handlingsutrymme på grund av tidigare arbetslivserfarenhet som exempelvis barnhandläggare. Däremot var det ingen respondent i studien som informerade om att de på grund av detta tänjde på gränserna i sina yrkesroller. Tidigare forskning visar även att familjehemssekreterare inom socialtjänsten får ett större tolknings- och handlingsutrymme då det inte finns strikta lagar eller regler att luta sig emot. Detta är även det något som kan tolkas med vårt resultat då flertalet av respondenterna i studien saknar tydliga riktlinjer i sina arbeten.

Svensson m.fl (2021) menar att socialt arbete många gånger kan vara komplext. Familjehemssekreterare möter klienter med olika bakgrunder och olika erfarenheter vilket kan göra det problematiskt att hitta en lösning som passar alla. Här möjliggör handlingsutrymmet för familjehemssekreterare att anpassa hjälpen till klienten och fatta beslut som passar för den enskilde.

Både Lipsky (2010) och Svensson m.fl (2021) skriver att en gräsrotsbyråkrat eller socialarbetare är den som befinner sig närmast klienterna men som även styrs av verksamhetens lagar, regler och traditioner. Socialarbetaren ska väva samman verksamhetens styrning med individens behov. I vårt resultat framkommer även positiva synpunkter från respondenterna angående handlingsutrymmet de har. Det beskrivs att det känns bra att kunna vara flexibel i sitt jobb och att anpassa hjälpen utifrån varje individ men att de på grund av tidsbrist och brist på familjehem inte alltid kan arbeta på ett sådant sätt. I dagsläget ger resultatet en annan bild än vad Lipsky (2010) och Svensson m.fl (2021) beskriver är önskvärt över deras handlingsutrymme kontra styrning och individens behov.

Både vårt resultat och tidigare forskning visar att socialsekreterare inom olika kommuner har ett stort handlingsutrymme för att utforma egna metoder för att rekrytera familjehem. Däremot framkommer det att denna del av verksamheten blir åsidosatt vilket resulterar i att egna metoder inom verksamheten oftast inte möjliggörs på grund av tidsbrist. Forskning visar att i dagsläget skulle ett och samma barn sannolikt behandlas olika beroende på kommun, på

grund av kommunens möjlighet till resurser. Detta anses inte vara rättssäkert och bör vara oacceptabelt (Vinnerljung m.fl, 2014). Genom att tolka vårt resultat i kombination med faktorerna ovan kan vi anta att kommunens ekonomi och möjligheter till resurser har störst relevans när det kommer till hur evidensbaserat de olika kommunerna arbetar.

7. Diskussion

I detta kapitel presenteras en sammanfattning kring vårt resultat som framkom i studien. Resultatet kommer även diskuteras i relation till tidigare forskning som funnits inom området samt egna reflektioner. Diskussion kommer även föras angående val av metod under avsnittet metoddiskussion. Kapitlet avslutas med ett förslag på vidare forskning ges.

7.1. Sammanfattning

Syftet med vår studie var att undersöka orsaker till sammanbrott i familjehem samt vilka former av stöd som familjehemssekreterare upplever minskar risken för detta. Vidare ville vi undersöka vilket handlingsutrymme familjehemssekreterare upplever sig ha för att förebygga samt förhindra sammanbrott i familjehem. För att få svar på vårt syfte och våra frågeställningar intervjuades sex olika familjehemssekreterare som är yrkesverksamma i fem olika, både större och mindre, kommuner. Den insamlade datan analyserades utifrån systemteori samt begreppet handlingsutrymme.

7.2. Resultatdiskussion

Samtliga respondenter i studien beskrev att många olika faktorer ligger till grund för att sammanbrott i familjehem sker. Svaren var liknande angående detta ämne oavsett vilken kommun de arbetade i. Respondent 1-5 uppgav tre främsta orsaker till sammanbrott vilka var: bristfälligt stöd från socialtjänsten, bristande matchningar på grund av tidsbrist (inom verksamheten eller på grund av akuta ärenden) samt om det placerade barnet placerades i ett hem med biologiska barn i samma ålder. Detta förvånade oss mycket då vi hade en förförståelse om att ett sådant förfarande som att barnen är i liknande åldrar skulle vara en positiv faktor istället för en negativ. Dessa orsaker gjorde det svårt för de intervjuade familjehemssekreterarna att förhindra att sammanbrott sker i den utsträckning som de önskade.

I resultatet framkom det tre centrala faktorer för att förebygga sammanbrott i familjehem. Den första faktorn var att upprätthålla en tät kontakt mellan familjehemssekreterare och familjehem. I vissa fall sker det ändå sammanbrott trots tät kontakt eller inte. Den andra faktorn var personkemi mellan familjehemssekreterare och familjehem. Den tredje och sista faktorn var tillit. Om familjehemmen känner en tillit till familjehemssekreterarna beskrivs det att kontakten blir mer öppen och att frågor vågar ställas från familjehemmets sida till familjehemssekreterarna angående komplexa ämnen i en större utsträckning. En av respondenterna beskrev även att det ofta pratas om sammanbrott ur en negativ synvinkel men att sammanbrott även kan vara något positivt, då det kan leda till att barnet får det bättre i något annat familjehem.

Vad gällde ämnet stöd till familjehem svarade flertalet av respondenterna att tillgänglighet från socialtjänstens sida var en viktig faktor som kunde ge familjehemsföräldrar stor trygghet.

Respondent 1 beskrev att de är tillgängliga i stor utsträckning inom deras verksamhet vilket upplevs som positivt hos familjehemsföräldrar. Respondent 6 beskrev den positiva inverkan som den digitala utvecklingen har haft på deras arbete, att de kan vara mycket mer tillgängliga nuförtiden genom sms-kontakt eller dylikt. En respondent menade dock att konsulenter kan vara ännu mer tillgängliga än vad socialtjänsten kan vara vilket lockar många familjehemsföräldrar att söka sig dit då de i praktiken skulle kunna ringa och be om hjälp mitt i natten om det vore så.

Respondenterna delgav att de upplevde sig generellt sett ha ett relativt stort handlingsutrymme när det gäller arbetet med familjehemsplaceringar, däremot beskrevs det att det kunde vara svårt att använda sig av sitt handlingsutrymme vid sammanbrott eftersom vissa av dessa sker utan förvarning. Däremot anser familjehemssekreterarna att de till viss del kan använda sitt handlingsutrymme för att förebygga sammanbrott genom att rada upp riskfaktorer och göra riskanalyser eller diskutera med barnets handläggare vad som skett och vad som kan göras för att det inte ska gå åt ett sådant håll. Det framkom dock ur resultatet att få verksamheter har riktlinjer och arbetsmetoder avseende att förebygga sammanbrott. Om fler strukturerade evidensbaserade metoder finns att tillgå möjliggör det troligen att rättssäkerheten och kvalitén höjs på det utförda arbetet, och barn som omfattar placeringar får troligen både tryggare och säkrare beslut som fattas för dem. Att vi ser det positivt med tydliga metoder innebär inte att vi tror att alla barn och placeringar kan utredas på samma sätt utan ett visst handlingsutrymme fortfarande bör finnas med i familjehemssekreterares arbeten. Vi anser däremot att genom implementering av fler och tydliga lagar och metoder i kombination med familjehemssekreterares handlingsutrymme gör det arbetet mer rättssäkert, att bedömningar inte skulle skilja sig åt baserat på familjehemssekreterares tidigare erfarenheter, utan att det finns en viss "standard" att förhålla sig till för att barnen och att de förhoppningsvis inte ska behöva flytta runt till ännu ett hem på grund av sammanbrott med anledning av exempelvis svag matchning.

Även om respondenterna beskriver att det finns få riktlinjer så uppger dem att bedömningsinstrumentet BRA-fam och familjehemsvinjetter är viktiga delar i deras arbete, bedömningsinstrumenten ger en helhetsbild över det eventuella familjehemmet, för att få en nyanserad bedömning över både det som är bra och mindre avvikelser eller brister hos familjehemsföräldrarna. Utifrån detta gör vi tolkningen att trots få riktlinjer finns det ändå användbara metoder enligt respondenterna som belyser viktiga delar när det kommer till att rekrytera familjehem. Det som däremot kan vara problematiskt är att våra respondenter beskriver att i sökandet efter familjehemsföräldrar söker dem efter "normala" föräldrar, sådana som till och med är över det normala. Detta är något som är bekymmersamt eftersom att olika människor bedömer vad som är "normalt" och skiftar beroende på egna erfarenheter. Vad respondenterna menar när de beskriver att de söker efter familjer som är något utöver "det normala" är att de vill placera barnen hos en familj helst helt utan fel och brister, även om de beskriver att det såklart inte går men de vill att familjerna ska ha väldigt goda resurser, både sociala och ekonomiska för att kunna hantera placeringen så gott som möjligt.

Att Socialstyrelsen tar fram metoder kan i framtiden leda till mer produktiva och evidensbaserade utredningar där personliga erfarenheter och känslor utgör en mindre del i rekryteringsarbetet än det gör i dagsläget. Givetvis anser vi att möjligheten till stort handlingsutrymme är något positivt, men på grund av brist av konkreta lagar och riktlinjer gör det att beslut i dagsläget baseras på personliga åsikter i hög utsträckning. Detta kan bli problematiskt eftersom något familjehem anser att något är “normalt”, medan en annan kanske hade reagerat direkt och placerat eller vice versa. Olika arbetssätt och utarbetade metoder kan även den variera och påverkar på det sättet kvalitén på vården som ges till den unge. Vi anser att det är mycket anmärkningsvärt att det i dagsläget inte finns mycket evidensbaserade metoder eller arbetssätt inom detta område, på grund av att placering av barn är stora beslut.

I dagsläget anser respondenterna inte att deras handlingsutrymme matchar ihop med den aktuella tiden som finns till en utredning och placering. Risker med detta, som vi ser det, är att barnen riskerar fortsatt att utsättas för negativa processer som både kan förstärka de problem som blev följderna av brister i ursprungsfamiljen men också leda till nya problematiker, orsakade av själva placeringen i familjehem. Det kan även medföra psykosociala konsekvenser samt konsekvenser för barnets fortsatta utveckling och välmående vilket kan kopplas till tidigare forskning i vår studie. Vi anser att det är sorgligt att barnen i dessa fall blir lidande och riskerar att återigen hamna i, för dem, traumatiska situationer.

Socialstyrelsen har föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om hur socialtjänsten rekommenderas att rekrytera familjehem. Enligt 4 kap. 4§ SOSFS 2012:11 står det att “Socialnämndens utredning av ett tilltänkt familjehem ska omfatta intervjuer, hembesök och referenstagning”. Genom vårt resultat framkommer det att samtliga kommuner genomför intervjuer av det potentiella familjehemmet, även om det sker på olika sätt. Det framkommer vidare att familjehemssekreterarna i största möjliga mån försöker göra hembesök, men att familjehemmen inte alltid hinner utredas i tid innan en placering behöver ske. Trots att kommunerna arbetar på olika sätt vid rekrytering följer samtliga kommuner Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11).

Något som framkommer av vårt resultat och som är mycket anmärkningsvärt är att familjehemssekreterare förklarar att på grund av brist av tid så hinner de i vissa fall inte utreda familjehem så noggrant som de skulle önska före en placering sker, några respondenter berättade även för oss att “man får hoppas att det blir rätt”.

Samtliga respondenter beskriver att placeringar oftast hamnar i akuta lägen, där det inte finns någon möjlighet att hinna utreda familjehem och i nästa steg matcha ihop med rätt barn. Det framkommer även att det är ont om familjehem, och vissa går över till privata utförare som betalar mer. Skoog (2013) förklarar att akuta placeringar påverkar familjehemssekreterares chans att matcha ihop barnet med passande familjehem. Bristen på familjehem och tidsbrist gör att familjehemssekreterare sänker kraven, något som gör att det är svårt att förebygga sammanbrott. Det är kvalitén för matchning mellan barn och familjehem som blir bristfällig i dessa lägen, och vi tror att detta ökar risken för fler sammanbrott än nödvändigt på sikt.

Samtidigt samtliga respondenter i vår studie instämmer till att en god och gedigen utredning är förutsättningarna för att en placering blir bra, och att sammanbrott troligen inte behöver ske.

Det faktum att familjehem inte utreds/granskas kan kritiseras ur ett etiskt perspektiv. Vi ställer oss frågande till om det är avsaknad av resurser, eller om det faktiskt beror på att verksamheterna idag inte har fungerande rutiner kring familjehemsutredningar och om det isåfall är etiskt försvarbart. Att hänvisa till tidsbrist utan att agera ifall ett sammanbrott sker tycker vi inte är att se till barnets bästa, utan det bör finnas tydliga riktlinjer och metoder för att i olika situationer kunna förhindra att utredningar uteblir eller brister på grund av tidsbrist eller minskade resurser. Eftersom brist på familjehem och brist på tid är ett faktum, tror vi att läns gemensamma samarbeten för rekrytering, utredning och uppföljningar bör användas i större utsträckning. FOU- Västernorrland är exempelvis en forskning och utvecklingsenhet som har undersökt möjligheterna till ett samarbete över länen, där för- och nackdelar lyfts fram. Bland annat beskrivs det för möjligheterna till att bygga upp en familjehemsbank men även att länen arbetar efter liknande metoder och riktlinjer. Något som lyfts fram som nackdel är att det tar tid att bygga upp en sådan organisation samt eventuella svårigheter att samarbeta om länen ligger långt ifrån varandra geografiskt sett. Däremot förefaller de flesta i studien vara positiva till läns gemensamma samarbeten (FOU, 2016).

En respondent förklarade att vid tecken på sammanbrott behövs arbetet, för att förhindra sammanbrott, ske strukturerat, förslagsvis med mer riktlinjer för familjehemssekreterare på en nationell nivå som är evidensbaserat. Det framkom vidare att det inte alltid går att använda sig av sitt handlingsutrymme trots förutsättningarna som finns på arbetsplatsen på grund av verksamhetens arbetsvillkor och arbetsförhållanden, det handlar bland annat om tidsbrist men också för tidsbristen som medförs när ärenden av akuta karaktärer kommer in, exempelvis oförutsedda sammanbrott. Både Svensson m.fl. (2021) och Lipsky (2010) skriver om hur en tjänsteman inom den sociala sektorn både ska se till medborgaren, klienten i ärendet, men samtidigt förhålla sig till aktuell lagstiftning, regler och olika traditioner som råder inom verksamheten. Handlingsutrymmet kan som nämnts tidigare i uppsatsen innebära en stor frihet men verksamhetens styrning som tjänstemannen arbetar inom, kan begränsa det. Respondenterna beskrev även att de har ett större handlingsutrymme vad gäller att ge stöd till familjehem men på grund av hög arbetsbelastning får stödet ofta gå "dit det är mest akut, där det brinner mest för tillfället" och när stödet brister, så brister det oftast i familjehemmen. Bristen på familjehem samt att tiden för respondenterna inte räckte till medförde att utredningar av familjehem blev bristfälliga och önskade matchningar blev således ogenomförbara. Endast en respondent av de sex intervjuade ansåg att brist på familjehem och tidsbrist inte var ett problem. Det framkommer även i vårt resultat att tid tas från familjehemssekreterare för att lägga på andra delar av organisationen som anses vara "viktigare", och vi anser att familjehemssekreterare är i behov av både tid och utrymme för att kunna göra gedigna utredningar och matchningar. Detta är även en fråga som bör uppmärksammas av ledningsstrukturen som ska skapa möjligheter för förändring. Vi tror att i annat fall kan det bli katastrofala konsekvenser för ett barn som behöver omplaceras gång på

gång av organisatoriska skäl som hade kunnat förhindras, något som förvånade oss, eftersom att placering av barn bör vara högst prioriterad för att inte stjälpa barnet.

Svensson m.fl. (2021) skriver att uppdraget som en socialarbetare har innebär en normativ samt en moralisk aspekt, då individens behov ska beaktas i stor utsträckning samtidigt som de ska se till att arbeta utefter verksamhetens organisation och styrning. Detta innebär att de inte kan beakta individens behov i den utsträckning som de önskar (Svensson m.fl., 2021., Lipsky, 2010). Att familjehemssekreterare inte kan se till individens behov i tillräcklig utsträckning kan vara problematiskt sett till barnets bästa. Exempelvis att en familjehemssekreterare endast går efter organisationens riktlinjer och metoder kan bli bekymmersamt ur en moralisk aspekt, där barnet glöms bort och inte matchas ihop på bästa möjliga sätt med ett familjehem som är anpassat. Det kan även bli bekymmersamt om alla socialtjänster ute i landet arbetar på olika sätt, eftersom att vissa kommuner kan arbeta mer effektivt för att hitta ett välanpassat familjehem än andra, något som inte sker på samma sätt om man ser till en normativ aspekt.

Tidigare forskning har diskuterat huruvida om typen av familjehem spelar roll för eventuella sammanbrott, exempelvis om barnet placeras i nätverkshem eller okänt familjehem. Studierna anser att det inte spelar någon större roll i vilket typ av hem barnet placeras, utan sammanbrott är onekligen svårt att undvika (Skoog, 2013; Vinnerljung, 2014; Randle m.fl., 2016; Socialstyrelsen, 2021). Vårt resultat visar på att det inte spelar någon roll om barnet placeras i okända eller kända familjehem, utan det viktiga är att barnet får sina behov tillgodosedda som tillhör barnets olika system till exempel familj, tandvård, skola etc. I resultatet framkommer det att familjehemssekreterarna ser positiva faktorer med att barnen placeras i okända familjehem framför nätverkshem då de kan ha svårt att stå emot de biologiska föräldrarna vad gäller exempelvis umgänge med barnen. Därav kan det bli något lättare för alla inblandade om barnet bor i ett okänt familjehem. Familjehemsföräldrar kan även komma att fylla ungefär samma funktion för barnet som någon från ett nätverk hade gjort eftersom att barnet på ett eller annat sätt troligen knyter an till någon i familjehemmet, och därför sker sammanbrott oavsett om det är ett nätverkshem eller ett okänt familjehem.

Vi anser att systemteori är och har varit användbar i vår studie, då familjehemssekreterare behöver se till helheten och barnets olika system i arbetet med familjehemsplaceringar men andra teoretiska begrepp kanske hade möjliggjort att vi hade kunnat gå djupare i det empiriska materialet. Med ett annat teoretiskt ramverk och andra begrepp som bättre kan fånga (kanske socialsekreterarnas arbetsvillkor eller liknande) kanske vi hade fått en djupare förståelse kring varför processerna kring placeringarna av barn ser ut som de gör.

Avslutningsvis anser vi att resultatet ger en sorglig bild över barn som är i behov av en familjehemsplacering. Att det framkommer att tidsbrist och brist på familjehem skapar brister i systemet som i allra högsta grad påverkar barnen negativt, troligen både för barnets hälsa och utveckling vilket även blir problematiskt ur ett etiskt perspektiv. Frågetecken finns vilka konsekvenser det får för barn över tid, i kombination med det som tidigare nämnts att barn som flyttats från sina biologiska föräldrar redan har olika trauman med sig och sedan hamnar

i socialtjänstens händer där tidsbrist och få familjehem finns att tillgå. Sammanfattningsvis anser vi att dessa problem kring placeringsprocessen utan tvivel skapar problem för barnet, och det bör arbetas fram tydliga riktlinjer och metoder för att barnen inte ska fortsätta sitt trauma in i myndigheternas händer.

7.3. Metoddiskussion

Till denna studie användes en kvalitativ metod och vi anser att en denna var rätt till studien eftersom det överensstämde med vår ursprungsintention, att vi skulle få en djupare förståelse över familjehemssekreterares perspektiv.

En semistrukturerad intervjuguide valdes då vi ville ha ett antal frågor som alltid skulle se likadana ut, oavsett vem vi intervjuade, men att det skulle finnas en flexibilitet under intervjuens gång till att kunna ställa följdfrågor beroende på vad respondenterna berättade för oss. Under genomförandet av intervjuguiden försökte vi formulera öppna frågor så att deltagarna skulle kunna prata mer fritt och att vi inte skulle leda in samtalet på en viss riktning. Vi tror, att även fast kvalitativa studier tenderar att inte vara objektiva så har våra öppna frågor och vår låga förförståelse möjliggjort ett större objektiva förhållningssätt. Att använda oss av semistrukturerade intervjuer medförde att kvaliteten avseende trovärdighet ökade när vi delvis hade en viss struktur genom vår förbestämda intervjuguide, samtidigt som respondenterna hade möjlighet att prata fritt inom ramen för intervjuguiden. Vi som forskare kunde även ställa följdfrågor beroende på vad respondenterna svarade.

Eftersom studien riktade sig till familjehemssekreterare har det blivit en ensidig syn på deras upplevelse av att finnas till för familjehemmen, deras syn på sammanbrott och behovet av stöd. Att studien har en ensidig syn gör att andra relevanta parter så som barnen och familjehemmen inte får komma till tals, detta blir en klar begränsning för studien som endast fångar en dimension av ett komplext system. Slutsatserna från studien bör alltså tolkas med viss försiktighet.

Studien är kvalitativ och kan inte generaliseras på samma sätt som en kvantitativ studie. Kvale och Brinkmann (2014) förklarar att en kvalitativ metod inte är passande om generalisering är det man är ute efter med sin studie. Studien kan dock visa vägen för framtida forskning, och ge eventuella idéer för relevanta forskningsområden med de resultat som framkommit just på grund av att samtliga respondenter har liknande erfarenheter inom områdena.

Att fem av sex intervjuer skedde digitalt berodde på att det var passande för både oss och respondenterna samt i vissa fall berodde det även på det geografiska läget. Vårt resultat kan ha påverkats av att fem intervjuer skedde digitalt. Ahrne och Svensson (2015) menar att en intervju inte bara påverkas av personlighetsdrag, ålder eller kön hos den som intervjuar, en mängd olika faktorer är med och påverkar situationen. En av dessa faktorer är var intervjun sker. Sker intervjun i en deltagares hemmiljö kan det bli känsligt för den intervjuade, det

finns även en större risk att intervjun då avbokas. Att genomföra intervjuer digitalt eller via telefon kan vara ett tidsbesparande sätt då många kan ha svårt att få tiden till att ställa upp på en intervju under arbetsdagen (Ahrne och Svensson 2015). Våra intervjuer tog 40 - 60 minuter och vi tror att de digitala intervjuerna underlättade för deltagarna då de inte behövde avsätta för mycket tid av sin arbetsdag för att hinna träffa oss. Ahrne och Svensson (2015) menar även att digitala intervjuer kan vara en nackdel då dessa intervjuer tenderar att bli mer formella, det kräver ett större förarbete från forskarnas sida så att inte intervjun ska stanna av. Vi upplevde att vårt förarbete med intervjuguiden gjorde att intervjuerna flöt på bra och det kändes aldrig som att de skulle vara på väg att stanna av eller liknande. Dock gick de digitala intervjuerna oftast fortare än vad intervjun på plats gjorde. Detta kan bero på att under intervjun som skedde på plats gavs det mer tid till pauser mellan varje svar då vi som intervjuade märkte av kroppsspråk eller att vi lättare kunde se hos deltagaren att denne funderade en stund mellan svaren, sådant som kroppsspråk och dylikt är svårare att upptäcka när en intervju sker digitalt.

Den kvalitativa innehållsanalysen gjorde att vi efter transkriberingen kunde koda om och sätta in intressanta ämnen i olika kategorier, onödig information sållades bort. Under hela arbetet analyserade samt reflekterade vi fram och tillbaka mellan varandra. Att analysera och reflektera under arbetets gång ökar studiens tillförlitlighet. Något vi anser problematiskt med en innehållsanalys är att vi hade mycket empiri som var intressant i sig, men som ej tillhörde syftet och fick sållas bort.

Enligt Kvale och Brinkmann (2014) är kvalitativa intervjuer inte objektiva, utan tenderar att vara subjektiva genom att forskarens förförståelse kan påverka studien i stor omfattning. Vi har genom arbetet från transkribering till att sammanställa både resultat och studien reflekterat och problematiserat just det här, vi tror inte att vi som forskare har påverkat studien i så stor utsträckning då vi inte hade med oss en hög förförståelse in i undersökningen men vi kan däremot ha missat viktiga aspekter mot vad någon eller några med en högre förförståelse hade gjort om de genomfört en liknande studie. Vi ansåg att vi sökte upp tillräckligt med information kring ämnet, däremot är det en avvägning hur mycket förförståelse vi och andra forskare bör ha kring ämnet för att inte råka påverkas av sin förförståelse. Däremot tror vi att eventuellt mer efterforskande inledningsvis hade gjort att mer tydligare och bättre frågor kring ämnet hade ställts till respondenterna.

Sammanbrott i familjehem är av stor betydelse för socialt arbete eftersom att det kan vara förödande för barnets hälsa och utveckling. Studien kan vara till nytta för vidare forskning avseende familjehem, där stöd och metoder är fokus, för att se till att placeringar sker för och efter barnets bästa. Vi anser att via vårt val med kvalitativ metod, innehållsanalys och med hjälp av våra teorier har besvarat vårt syfte med den här studien. Studien har uppnått trovärdighet, det vill säga att vi har mätt det som vi hade avsett att mäta. Däremot är studien, som tidigare nämnts, inte generaliserbar och kan endast generaliseras för de aktuella respondenterna och dess arbetsplats. Däremot hoppas vi kunna bidra med en bild över hur utredningar av familjehem kan gå till, och vilka viktiga faktorer

familjehemssekreterare ser som orsaker till sammanbrott samt hur familjehemssekreterare arbetar med att ge adekvat stöd till familjehem för att en placering ska bli lyckad över tid.

7.4. Slutsats och förslag till fortsatt forskning

Sammanfattningsvis visar vårt resultat att det är viktigt med ett grundligt bakgrundsarbete när barn ska placeras i familjehem och hur viktigt det är att se till helheten kring ett barn som ska placeras. Tidsbrist och stress gör att respondenterna i studien inte hinner med att göra så noga utredningar av familjehemmen som de skulle önska vilket ofta leder till sammanbrott. Några av deltagarna beskriver att de aldrig skulle velat haft detta som första jobb, som nyexaminerad. De känner att de fått mycket med sig in i rollen som familjehemssekreterare tack vare att de tidigare arbetat som barnhandläggare. Familjehemssekreterarna i studien skulle önska att de fick mer handledning och utbildning i att kunna förebygga att sammanbrott sker i familjehem.

Genom denna studie har vi fått mycket lärdom och kunskap inom området vad gäller familjehemsplaceringar men även vad som kan orsaka sammanbrott inom familjehem samt vad familjehemssekreterare kan erbjuda för stöd samt vilket handlingsutrymme de har att tillgå i sina arbeten. Trots brist på familjehem och tidsbrist så genomför de familjehemssekreterare vi intervjuat ett gediget arbete på daglig basis och hela tiden utefter barnets bästa.

Under våra intervjuer framkom det att flertalet av respondenterna vittnar om bristen på familjehem. De har svårt att genomföra lyckade matchningar när det finns ett fåtal eller ibland inga familjehem alls, att tillgå. Förslag till fortsatt forskning diskuterades därför vad bristen på familjehem beror på? Vad har familjer för syn på att bli familjehem ute i samhället?

Referenser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder* (2 uppl.). Liber.
- Aronsson, G., Hellgren, J., Isaksson, K., Johansson, G & Sverke, M. (2012). *Arbets- och organisationspsykologi: Individ och organisation i samspel* (1 uppl.). Natur & Kultur.
- Broberg, A., Almqvist, K., Risholm Mothander, P & Tjus, T. (2015). *Klinisk barnpsykologi: Utveckling på avvägar* (2 uppl.). Natur & Kultur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2 uppl.). Liber.
- Caron, R., Poitras, K., St-Laurent, D., Joly, M-P., Poirier, M-A., Berthelot, N & Dubois-Comtois, K. (2022). Foster family assessment: The assessor's perspective - A qualitative study. *Child abuse & Neglect*, 130(3), <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105362>
- Cooley, M., Thompson, H., Stevenson Wojciak, A. (2017). Risk, resilience, and complexity: Experiences of foster parents. *Children and Youth Services Review*, 76, 35-41. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2017.02.030>
- Höglund-Nielsen, B & Granskär, M. (2017). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Inspektion för vård och omsorg, IVO. (2016, maj). Fyra kommuners handläggning i ärenden som avser familjehemsplacerade barn. <https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2016/fyra-kommuners-handlaggning-i-arenden-som-avser-familjehemsplacerade-barn-rapport.pdf>
- Inspektion för vård och omsorg, IVO. (2017, 13 juni). Barns rätt till familjehemsvård av god kvalitet. <https://www.ivo.se/publicerat-material/rapporter/barns-ratt-till-familjehemsvard-av-god-kvalitet/>
- Karlstads universitet. (2022, 20 juni). GDPR. <https://www.kau.se/student/meny/it-stod/hjalp-och-support/gdpr>
- Khoo, E & Skoog, V (2014). The road to placement breakdown: foster parents' experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child's placement in their care. *Qualitative Social work*, 13(2), [10.1177/1473325012474017](https://doi.org/10.1177/1473325012474017)

- Kunskapsguiden. (2022, 26 september). Avsluta vården. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/handlaggning-och-dokumentation-med-barnet-i-centrum/placeringar--planera-genomfora-folja-upp/avsluta-varden/>
- Kvale, S & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Lipsky, M. (2010). *Street-Level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell sage foundation.
- Löfstrand, I. (2009). Professionellt föräldraskap: samhälleliga förutsättningar för familjehem för tonåringar. [Doktorsavhandling], Luleå universitet. DiVA. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A999920&dswid=7814>
- Michailakis, D & Schirmer, W. (2017). *Systematiska perspektiv på socialt arbete - Att begripa komplexiteten bakom sociala fenomen* (1 uppl.). Studentlitteratur.
- Oosterman, M., Schuengel, C., Wim Slot, N., Bullens, R. & Doreleijers, T. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and youth Services review*, 29(1), 53-76. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2006.07.003>
- Payne, M. (2015). *Modern teoribildning i socialt arbete*. (3 uppl.). Natur & Kultur.
- Ponnert, L. (2018) Tvångsvård eller frivillig placering? Socialsekreterares resonemang om barns placering när en förälder utövat dödligt våld. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 25(3-4) 191-209, <https://doi.org/10.3384/SVT.2018.25.3-4.2363>
- Randle, M., Ernst, D., Leisch, F. & Dolnicar, S. (2016). What makes foster carers think about quitting? Recommendations for improved retention of foster carers. *Child & family Social work*, 22(1), <https://doi.org/10.1111/cfs.12334>
- Rasmusson, B & Regnér M. (2013). *Ett utvalt hem till ett utvalt barn : familjehemsutredningar och socialt arbete i praktiken - familjehemsutredningar och socialt arbete i praktiken*. (1 uppl.). Natur & Kultur.
- Skoog, V. (2013). Barn som flyttas i offentlig regi: En studie av förekomst och upplevelser av instabil samhällsvård för barn. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 20(1), 35-52. <https://doi.org/10.3384/svt.2013.20.1.2440>
- SOSFS 2012:11. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende.

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/regler-och-riktlinjer/foreskrifter-och-allmanna-rad/konsoliderade-foreskrifter/201211/>

Socialstyrelsen. (2012, 28 november). Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-11-28.pdf>

Socialstyrelsen. (2020, april). Placerade barn och unga - Handbok för socialtjänsten.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6640.pdf>

Socialstyrelsen. (2021, 22 april a). Familjehem. <https://www.socialstyrelsen.se/mininsats/vad-kan-jag-gora/familjehem/>

Socialstyrelsen. (2021, 9 november b). Barn och unga placerade i familjehem.

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/placerade-barn-och-unga/familjehem/>

SFS 2022:1034. Socialtjänstlag. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Svensson, K., Johnsson, E., Laanemets, L. (2021). *Handlingsutrymme: Utmaningar i socialt arbete*. Natur & Kultur.

Sveriges kommuner och regioner, SKR. (2022, 24 november). Ersättning, rekommendationer för ersättning.

<https://skr.se/skr/integrationsocialomsorg/socialomsorg/barnochunga/placeradebarnochunga/familjehemsvard/ersattningrekommendationer.1506.html>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vinnerljung, B., Sallnäs, M., & Berlin, M. (2014). Placement breakdowns in long-term foster care: A regional Swedish study. *Child & Family Social Work*, 22(1), 15–25.

<https://doi.org/10.1111/cfs.12189>

Bilaga 1 Intervjuguide

Bakgrund och arbetsuppgifter

- Vilken utbildning har du?
- Hur länge har du jobbat som familjehemssekreterare här på socialtjänsten?
- Vilka är dina arbetsuppgifter?

Familjehemsprocessen, matchning och hembesök

- Följer er verksamhet några riktlinjer eller har egna modeller kring hur processen går till när ni letar familjehem?
- Använder ni er av privata aktörer/konsulenter eller sköter ni allt inom organisationen?
- Vilket handlingsutrymme har du som familjehemssekreterare vid placeringar av barn?
- Om ni använder er av privata aktörer och sköter inom organisationen.. Skiljer sig ert handlingsutrymmen beroende på om ni arbetar med en privat aktör eller inte?
- Får barnet/barnen göra hembesök hos familjehemmen innan de placeras där?
 - Tror du att det är en viktig del i processen?
- Vilka faktorer är viktiga för att det ska bli en bra matchning mellan barn och familjehem?
- Kan du ge exempel på en lyckad respektive när en placering blev mindre lyckad?
- Är det vanligt att placering sker i familjehem som är okända för barnet eller är det mer vanligt med placering i nätverkshem?
- Finns det något mer du vill tillägga som vi inte har frågat om angående familjehemsprocessen?

Stöd

- Finns det tydliga riktlinjer kring stöd, nationellt eller lokalt, följer ni dessa eller arbetar familjesekreterare olika?
- Hur mycket kontakt har du med familjehem där ni har placerat barn?
- Finns det något generellt som familjehem vill ha stöd och hjälp med?
- Vilket är ditt handlingsutrymme vad gäller stöd? Anser du att det är tillräckligt?
- Vilka faktorer är viktiga enligt dig när det kommer till att ge familjehem stöd.

Sammanbrott

- Vilken är den vanligaste orsaken till att familjehem säger upp sig som familjehem, dvs sammanbrott?
- Vad gör ni för att förhindra/arbete förebyggande för att ett sammanbrott ej ska ske?

- Arbetar ni efter några metoder eller nationella riktlinjer för att förebygga att sammanbrott i familjehem ska ske?
- Känner du som familjehemssekreterare att du har tillräckligt med tid och handlingsutrymme för att hjälpa familjehemmen att förebygga att sammanbrott sker så som du önskar eller känns det som att tiden inte räcker till för detta?
- Påverkas ditt handlingsutrymme av ekonomiska faktorer i ditt arbete med familjehem?
- Vid sammanbrott, sker det oväntat eller finns det tecken innan ett sammanbrott?
- Om/när sammanbrott sker, hur ser riktlinjerna ut då, behöver det placerade barnet flytta ifrån familjehemmet på dagen?
- Tror du att personkemin är viktig mellan socialsekreterare och klient/familjehem för att undvika sammanbrott?
- Upplever du att det är viktigt med en tät kontakt för att undvika sammanbrott?
- Avslutningsvis.. Finns det något annat du vill ta upp som vi inte frågat om men som är viktigt att belysa?

Bilaga 2 Informationsbrev

Karlstads universitet Fakulteten för humaniora och samhällskunskap

Hej,

Vi vill än en gång tacka för att Du vill ställa upp på en intervju, vår plan är att genomföra intervjuer under vecka 46 och 47 men vi är flexibla om detta inte skulle passa. Vi kan genomföra intervjun på plats eller via länk, vad som passar bäst för er.
Information om studien:

Vi vill med vår studie undersöka hur familjehemsprocessen går till och vad det kan finnas för möjliga orsaker till att sammanbrott i familjehem sker och vilka former av stöd som familjehemssekreterare upplever minskar risken för sammanbrott. Vi vill också undersöka hur familjehemssekreterare ser på sitt handlingsutrymme i arbetet med familjehemsplaceringar.

Personuppgifterna kommer behandlas med stöd av samtycke från er som deltar i studien. Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak, vilket dock inte påverkar den behandling som skett innan återkallandet. Alla uppgifter som kommer oss till del behandlas på ett sådant sätt att inga obehöriga kan ta del av dem.

Uppgifterna kommer att bevaras till dess att uppsatsarbetet godkänts och betyget har registrerats i Karlstads universitets studieregister för att sedan förstöras. Enligt personuppgiftslagen (dataskyddsförordningen från och med den 25 maj 2018) har du rätt att gratis få ta del av samtliga uppgifter om dig som hanteras och vid behov få eventuella fel

rättade. Du har även rätt att begära radering, begränsning eller att invända mot behandling av personuppgifter, och det finns möjlighet att inge klagomål till Datainspektionen.

Kontaktuppgifter till dataskyddsombudet på Karlstads universitet är: dpo@kau.se.

Kontaktuppgifter till vår handledare för c-uppsatsen:
Marie Norfeldt, professor i socialt arbete - marie.nordfeldt@kau.se

Våra kontaktuppgifter:
Alexandra Lindström alexlind111@student.kau.se
Emelie Larsson emellars111@student.kau.se

Tack på förhand!
Med vänliga hälsningar,
Alexandra Lindström och Emelie Larsson

Bilaga 3 Innehållsanalys- Exempel:

Meningsenhet	Kondenserad meningsenhet	Kod	Kategori	Tema
Det är otroligt mycket som ska stämma överens när ett barn ska placeras, därför är det väldigt viktigt att se till helheten på barnets liv	Mycket ska stämma överens när ett barn ska placeras, det är mycket viktigt att se till helheten	När ett barn ska placeras behöver man se till helheten kring barnet	Se till helheten kring ett barn som ska placeras	Placeringsprocess